

СЛОВО

Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

СВЯТА ПОКРОВА ОБ'ЄДНАЄ

ЗЕМЛЯ КОЗАЦЬКА

Нині Покрова об'єднує українських козаків, ветеранів Української Повстанської Армії та членів Співки офіцерів України: щорічно вони здійснюють спільну урочисту ходу. Народ єднається навколо святого дійства, а українські козаки приймають козацьку присягу на вірність народові та державі, вшановують світлу пам'ять козацьких гетьманів і численного козацького лицарства, які рясно окропили українську землю своєю і «вражою злою» кров'ю.

Цей день є днем подяки за Божі дари, за ті життєві блага, які козаки отримали за рік, що минає.

Що приніс Українському козацтву 2005 рік? Чимало подій, що розбурхали українське суспільство, примусили українців поновому подивитися на саме поняття «козацтво». У чому ж його феномен? Чи це не сентиментальна ностальгія за минулим, яке ніколи не повториться? А чи потрібно «відроджувати» козацтво? Чи, може, варто заглянути у свої душі та трохи більше дізнатися про не таке вже й далеке минуле — XIX та, особливо, XX століття? Бо саме тоді йшла боротьба за волю і незалежність Української держави, у 1917—1930 роках! Чому не вивчити досвід Поліської Січі, створеної у 1941 році, яка була незалежною територією в межах сучасної Житомирської області зі столицею в Овручі? У штабі Поліської Січі працювала старшина колишньої Української Армії УНР, яка за наказом Пре-

14 жовтня — визначний день для Української держави, святковий день для українців. Це свято Покрови Пресвятої Богородиці, заступниці Українського війська; це День створення Української Повстанської Армії; День Української зброї і всіх захисників України; це державне свято — День Українського козацтва, встановлений згідно з Указом Президента України від 07.08.99 № 966/99.

зидента УНР в екзилі розгорнула на цій землі діяльність органів влади.

Очоловав цю міні-державу Тарас Бульба-Боровець, який і вважається засновником потужної української армії під назвою Українська Повстанська Армія. Шарль де Голль — президент Франції — свого часу сказав, що якби у нього була така армія, як УПА, то жоден німецький чобіт не ступив би на французьку землю.

Чи не це є тим сакральним, генетичним, що збудує душу українця, не дозволяючи йому звикати до неправди, яка часто зустрічається в сучасному житті?

Цілу бурю емоцій викликали у суспільстві події навколо обрання Віктора Ющенка Гетьманом України та проведення Установчої Ради Українського козацтва 4 червня на легендарному острові Хортиця. Багато хто так і не зрозумів, чому В. Ющенко став на чолі громадського об'єднання козацьких організацій України. На Хортиці ним було підписано Указ про Ряду Українського козацтва. Цьому передувала велика кількість звернень до Президента України як від

прихильників, так і від противників такого його кроку.

Не залишилася осторонь і Міжнародна Асоціація «Козацтво», яка висловила свою підтримку ініціативі Президента України та обґрунтувала своє бачення цієї проблеми. У її зверненні до Секретаріату Президента України зазначалося: «Ми вважаємо, що титул «Гетьман України» є правомірним і відповідає світовій історичній практиці наслідування державних титулів. Цей титул був визначений законодавством Української держави у 1918 році і не скасовувався наступними українськими урядами. Той факт, що Віктор Ющенко є Гетьманом України, сприятиме зміцненню його авторитету як правонаступника українських державних діячів, які утверджували принципи української козацької демократії та козацько-лицарського виховання. Це дасть змогу не обмежувати діяльності секретаріату Президента України опікуванням тільки частини українського суспільства, яка вважає себе козаками, а провадити діяльність серед усієї української громадськості».

У своєму виступі на Установчій Раді Президент Віктор Ющенко сказав: «Сімнадцять днів і ночей Майдан був полем мирної боротьби за волю України. Тоді кожен, хто там стояв, міг повторити слова гетьмана Павла Полуботка: «Заступаючись за Батьківщину, я не лякаюся ні кайданів, ні тюрми». Мирна перемога Майдану продовжує ряд козацьких перемог, серед яких Каффа і Корсунь, Збараж і Конотоп. Сьогодні, як і сотні років тому, про перемогу української нації говорить уся Європа.

Сьогодні нам належить продовжити велику місію козацтва. Нам потрібно викорчувати поле глибокої корупції та обману, повернути людям віру в добро і справедливість. Козаки знову мають стати захисниками честі і гідності України, її традицій, її культури. Перед нами ще багато роботи зі збереження пам'яток історії та культури, патріотичного виховання молоді, допомоги місцевим громадам.

Зараз поступ України тільки починається, і для мобілізації сил та підтримки духу нам знову потрібна справжня козацька сила. Козаки повинні першими дати суспільству новий імпульс для подальшого руху. Вам, панове товариство, належить явити приклад того, як треба чесно служити своїй країні і своєму народу.

Закінчення на с. 3

Фото Володимира Шеремета: Всеукраїнська федерація «Спас». Козацькі ігри.

НА РАХУНКУ ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ — 730 774 грн. 48 коп.

МОСКОВСЬКЕ ПІДҐРУНТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ДРАМИ

ПОГЛЯД

Цікаво, що, як запевняють соціологи, значно зріс рейтинг довіри до засобів масової інформації (+20%), чого не було в минулому. Вочевидь, це слід віднести до проведення послідовної політики Президента, спрямованої на утвердження реальної свободи слова.

Не бракує соціологічних прогнозів і щодо можливих результатів голосування за майбутній парламент. Так, 20,9% опитаних соціологічною службою "Український барометр" готові проголосувати за партію "Народний союз "Наша Україна", якщо партійний список очолює Віктор Ющенко. Блок партій Юлії Тимошенко на третьому місці з результатом 16,8% після Партії регіонів на чолі з Віктором Януковичем, за яку готові проголосувати 19,8% опитаних. Комуністи й соціалісти зможуть набрати відповідно 6,8% та 6,7%, а новостворений блок Володимира Литвина — 5,1% голосів.

До результатів соціологічних досліджень в Україні слід ставитися досить обережно: можна так скласти запитальник, щоб підвести респондентів до бажаної для певних сил відповіді — на жаль, такі скандальні випадки були зафіксовані в минулому. Та попри це і нинішні результати, і факти з реальної життя відбивають ті громадські настрої і той рівень суспільної свідомості, які справді панують у суспільстві. Усе зводиться до таких тенденцій:

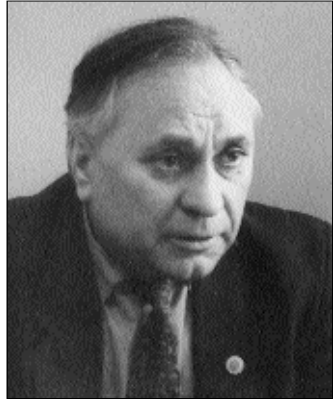
1) гірке розчарування тим, що не справдилися ідеали та надії Майдану — в повному обсязі і негайно;

2) розкол у помаранчевому таборі завдав шкоди обом блокам і на наступних виборах жоден із них не зможе одержати вирішальну перевагу і знову Верховна Рада буде "барвистою" в політичному сенсі, що може перетворити її в дискусійний клуб, схожий на нинішній.

3) цей розкол торкнувся не тільки блоків Ющенка та Тимошенко, а й їхніх найближчих союзників та електорату загалом.

Розкол у політикумі можна простежити на прикладі двох партій — Української республіканської "Собор" та "Реформи і порядок" (ППР). Парламентська група першої, що входить до фракції блоку Юлії Тимошенко, пішла врозрід із лінією партійної програми: не проголосувавши за кандидатуру на посаду прем'єра Сханурова, вона опинилася в одному таборі з комуністами й есеками(о). Лідер партії Анатолій Матвієнко розцінив цю позицію як таку, що діє не на користь українським інтересам і є зрадою їх.

Депутати, які майже всі входять до партійного проводу, скориставшись емоційною заявою Матвієнко про те, що на знак протесту він складає обов'язки голови і виходить із партії, поспішили задовольнити її. На засіданні Центральної ради — найвищого партійного органу між з'їздами — вони намагалися усунути Матвієнка від керівництва, незважаючи на відкриття ним своєї поспішної заяви. Причина в тому, що Матвієнко — прихильник створення разом з іншими національно-демократичними партіями правого передвиборного блоку, а

Політична криза, що розігралася після сенсаційних телевиступів экс-держсекретаря Зінченка, экс-віцепрем'єра Томенка та экс-прем'єра Юлії Тимошенко, закінчилася відстороненням із президентського оточення найодіозніших його представників і відставкою уряду й формуванням нового. Табір помаранчевих розділився навпіл — на прихильників блоку Віктора Ющенка та прихильників блоку Юлії Тимошенко. Гостра інформаційна війна компроматів, що розпочалася разом із цим, нині перейшла у початкову фазу парламентських перегонів задовго до їх офіційного оголошення. При цьому втратили в очах суспільства лідери обох сторін. Соціологічна служба "Український барометр" зафіксувала, що рівень довіри до Ющенка за два тижні вересня знизився на 8% і баланс довіри опустився до мінус 5,2%; а рівень довіри до экс-прем'єра за цей же час упав на 9% (баланс довіри — мінус 18%).

республіканці-депутати, які мріють про збереження своїх депутатських мандатів, віддають перевагу приєднанню до блоку Юлії Тимошенко на правах сателіта. Це яскраво виявили дебати на засіданні ЦР, і його учасники переважно більшістю залишили Матвієнка на посту голови. Але депутати-собратори не погодилися з рішенням Центральної ради і повели в пресі атаки на Матвієнка. Такі дії вносять сум'яття в партійні ряди, і вже розпочався розкол в обласних організаціях.

Партія "Реформи і порядок" також готова до схожого перебігу подій: частина її провідників підтримує Ющенка, її голова Віктор Пинзеник прийняв пропозицію очолити Міністерство фінансів, а інша частина вслід за экс-прем'єром Миколаєм Томенком тягнеться до блоку БЮТ. Думки розійшлися на недавньому позачерговому з'їзді, та прихильники єднання з БЮТ зуміли записати в рішення положення про початок переговорів з Юлією Тимошенко. Однак не виключено, що остаточне рішення прийматиме наступний партійний з'їзд, що відбудеться ближче до виборів.

Ці розколи супроводжуються розрахованою на передвиборну агітацію риторикою. Прихильники різних угруповань замість того, щоб представити електоратові позитиви свого блоку і свого лідера, намагаються паплюжити своїх колишніх союзників, а тепер — опонентів. Найбільше вправляються в нападки на Ющенка прибічники Юлії Тимошенко. Це пояснюється двома причинами:

1) давньою недемократичною традицією робити ставку на так звані компромат — очорненням суперників позначені попередні й парламентські, й президентські перегони;

2) ідеологія обох таборів одна і та ж — це ідеологія Помаранчевої революції; жоден табір нічого нового не запропонував, — отож обмінюються звинуваченнями одне одного у відступі від ідеалів Майдану.

Звичайно, Віктор Ющенко наробив чимало помилок. Вони полягають у тому, що йому спочатку не вдалося дотриматися проголошених принципів: відділити бізнес від політики і політичних лідерів від участі в уряді. Але під час кризи він зробив рішучий крок на виправлення

цієї помилки і намагається довести розпочате до логічного кінця.

Справедливі також закиди Президентові про так зване кумівство у кадровій політиці, про упушення вихованні старшого сина, факти з розгульного життя якого стали, не без зусиль мас-медіа, відомі широкому загалу. Можна критикувати Ющенка і за підписання ухваленого Верховною Радою Закону про відновлення недоторканності депутатів місцевих рад у супереч обіцянці в останньому інтерв'ю не підписувати цього документа. Можна, за бажання, знайти ще чимало "смертних гріхів" Президента. Але ні в когось не викликає сумніву, що багато з обіцяного на Майдані втілено і втілюється в життя. Зокрема Україна все впевненіше стає демократичною державою, преса нині справді вільна, на неї не здійснюється тиск центральних владних структур і для журналістів не стало заборонених тем. Так само, як не виникає сумніву в тому, що Ющенко прагне виправити помилки, неминучі в даній ситуації і при тій складній спадщині, яка дісталася від минулого режиму (он Кучма, коли йшов на другий строк, заявляв, що попередніх п'ять років він учився на президента, хоча й під час другої каденції виявився таким же нікудишнім учнем).

І коли покласти на терези помилки і блага справи Президента, то другі явно переважають. Зрештою, у Ющенка є основне — українська душа, орієнтація на відстоювання українських інтересів у будь-якій справі — чи то внутрішньої, чи то зовнішньої політики.

Юлія Тимошенко, на жаль, на угоду меркантильному прагненню перемогти на парламентських виборах, щоб прийти до влади, схоже, готова поступитися загальнонаціональними інтересами. Тому й не гребує будь-якими засобами. Скажімо, її погляди на політреформу змінилися з точністю до навпаки. Свого часу її фракція була єдиною у Верховній Раді, яка не підтримала законопроект про реформу в пакеті з іншими законами. Нині ж экс-прем'єр-міністр не тільки підтримує цю саму реформу, а й прагне втілити її в життя якомога швидше.

Змінилися її погляди і на євроінтеграцію України. Євросоюз тепер її не приваблює, бо, на

її думку, "в Європі ситуація дуже непрості, і, до того ж, для України не всі двері відчинені". Нині погляд леді Ю повернувся на 180 градусів, у бік блокам'яної. Тепер вона ратує за Єдиний Економічний Простір, запропонований Москвою. Тепер вона доводить, що вірить, ніби "можна побудувати економічний простір із вільною торгівлею", з "безвизовим пересуванням громадян" та деякими іншими принадами, що їх пропонує наша північна сусідка. І це та сама Юля, яка лише півтора року тому при ратифікації угоди про формування ЄП у Верховній Раді полум'яно переконувала: "Нічого спільного Єдиний Економічний Простір з економікою не має. І сьогодні йдеться про те, що ми всі в цьому парламенті будемо здавати останню барикаду: суверенітет України."

Усі питання — економічні, і як наслідок, політичні — на території України будуть вирішуватися Російською Федерацією, яка буде мати більш ніж 80 відсотків при прийнятті остаточних рішень...

...І я просто закликаю вас не руйнувати Україну і голосувати проти ратифікації".

Чим же привабила Юлію Тимошенко Москва, у якій на неї була відкрита кримінальна справа? Ще у бутність прем'єром, маючи дипломатичний імунітет, вона через це так і не вибралася до першопрестольної. І раптом, позбувшись цього самого імунітету, мчить туди, і її кримінальну справу закривають(!). У пресі з'явилися повідомлення, щоправда, не підтверджені ні самою Тимошенко, ні її оточенням, про другу її поїздку до Москви й обід із Путіним на його дачі. Навіть якщо цього не було, то все одно шилом із мішка витикається її переорієнтація на Москву.

А якщо було, то цілком зрозуміле замовчування нею цього факту: український загал добре знає, по чім ківш лиха у спілці з Росією. Вочевидь, саме можлива негативна реакція громадян змусила перенести вінчання її доньки з Печерської лаври, що належить філії Російської Православної Церкви в Україні, до Видубицького монастиря, підпорядкованого Київському Патріархату. Адаже саме вінчання було вміло використано для передвиборного піару, і обряд вінчання, який він був здійснений московськими попами, негативно позначився б на агітаційній насназі запланованого вінчання.

Перелічені факти свідчать про те, що, по-перше, Москва, як завжди, має намір втручатися в українські справи, підтримуючи будь-який неспокій і будь-який розкол в українському політикумі. А по-друге, з усього цього випливає, що экс-прем'єр, маючи репутацію соратниці Ющенка та значний авторитет, на жаль, не тільки у пересічного обивателя, заради здобуття влади готова на все. Тому українському національно-демократичному електоратові доведеться робити вибір фактично між зорієнтованим на українські інтереси Президентом Ющенком, який хоч і робить помилки, та намагається їх виправити, широко дбаючи про Україну, та харизматичною Юлією Тимошенко, готовою за підтримку в боротьбі кинути в обійми Москви, аби повернутися на владний Олімп.

Ось на такому ґрунті розгортається українська політична драма.

Отож думай, українцю, думай...

• Віталій КАРПЕНКО

СУД І ДІЛО

А «МАЙДАН» — ПРОТИ...

Ситуація зі вступом у дію змін до Конституції все ж таки неоднозначна. Навіть Президент у своєму виступі на телебаченні дав досить обережну відповідь на питання стосовно політреформи. Фактично він "за" її проведення, але є над чим і поміркувати. Стриманість Президента можна зрозуміти. Скаже він хоч одне слово проти, — й одразу звинуватять у боротьбі за повноваження.

Але не все так просто...

Не вся українська громадськість, як з'ясується, схвалює проведення реформи, а деяка її частина навіть ставить під сумнів доцільність цього політичного заходу. Наприклад, Альянс громадських активістів "Майдан", сформований під гаслом "Вільна людина у вільній країні!" навколо інтернетівського сайту "Майдан", вважає за потрібне вжити юридичних і політичних заходів для захисту чинної Конституції. Під зверненням до Президента, яке ініціював Альянс, поставили свої підписи близько 1000 громадян України та 113 громадських організацій.

Разом із "Майданом" проти політреформи виступає і Харківська правозахисна група (ХПГ), експерти якої попереджають, що реформа в даному вигляді є реальною загрозою для державної незалежності й народного суверенітету. На їхню думку, після її запровадження може різко зрости й без того значний корпоративізм у політичній системі України, бо вплив інтересів потужних фінансово-промислових груп на парламент не тільки посилюється, а й набуде сталого, системного характеру. Тільки той факт, що інтереси багатьох фінансових груп досить глибоко пов'язані з нашим "північним стратегічним партнером", тобто з Росією, дає привід прогнозувати потужне лобювання створення сприятливих умов для подальшої інтеграції в цьому напрямку. Не треба зайвий раз пояснювати, що така політика може підставити під значний удар державну незалежність України.

Експерти з ХПГ вважають, що молода Конституція України за такий короткий термін дії ще не розкрила свого потенціалу повні, аби вносити до неї зміни. На думку громадських діячів, нинішня політична еліта просто не бажає піднімати рівень своєї політичної культури до вимог чинної Конституції і намагається пристосувати рівень конституційного врегулювання до своїх плутаних і короткозорих уявлень.

Одне з основних положень змін до Конституції, які ось-ось вступають у дію, — деформація конституційних повноважень Президента, — безумовно, порушує принцип його легітиматії виборами. Бо народ України обирав Президентом ще за існуючими конституційними положеннями, з усіма нині діючими повноваженнями. А на майбутнє створює суттєву та алогічну конкуренцію вищих державних посад Президента і Прем'єр-міністра в межах однієї — виконавчої — гілки влади. Всенародно обраний Президент, за умови приходу до влади сильної та авторитетної людини, а не політичної маріонетки, на майбутнє завжди матиме у своєму активі підтримку більшості населення України. Що може призвести ще й не до таких алюзій і політичних криз, які ми мали змогу спостерігати останнім часом і без політреформи.

Окрім того, внесення змін до чинної Конституції автоматично робить недійсними багато законів і підзаконних актів, що може призвести до затягнутого правового колапсу в країні, аж доки всі ці питання не будуть урегульовані. А це сотні, якщо не тисячі, документів.

Виходом із цієї ситуації, вважають експерти, є визнання факту, що голосування щодо внесення змін до Конституції юридично неприйнятне, тому що проводилося "в пакеті", й таке голосування — класичний приклад волевиявлення "під умовою". Пакетне голосування не передбачене ні чинним законодавством, ні навіть розділом XIII Конституції України. Більше того, експерти з ХПГ стверджують, що згідно зі статтею 157 Основного Закону "Конституція України не може бути змінена в умовах воєнного або надзвичайного стану". Для внесення конституційних змін потрібна відносна соціальна згода, розважливість, громадський спокій. А "пакетне" голосування відбулося на пікові громадянського протистояння, в умовах хоч і безкровної, але революції.

Виходячи з усього вищесказаного, активісти з "Майдану" і Харківської правозахисної групи закликають Президента, а також парламентарів, особливо парламентарів-юристів, звернутися до Конституційного Суду з поданням щодо тлумачення норм розділу XIII (статей 154—159) Основного Закону. На їхню думку, відповідь на це питання може бути однозначною: прийняття змін до Конституції відбулося зі значним порушенням процедури. Отже, питання про термінове введення в дію змін до Основного Закону треба відкласти і ще раз гарно поміркувати, яка реформа потрібна Україні.

• Радміла КОРЖ

ПОЗИЦІЯ

Проблему визнання УПА на державному рівні коментує Михайло КОСІВ, народний депутат Верховної Ради України.

— 6 жовтня на сесії Верховної Ради було поставлено питання про внесення до порядку денного проєктів законів про визнання Української Повстанської Армії воюючою стороною у Другій світовій війні — національно-визвольною силою, що боролася за самостійну незалежну Українську державу.

Таких проєктів є п'ять, у тому числі мій. Тільки за те, щоб це питання було внесене у порядок денний, проголосувало лише 130 депутатів із 450, з яких складається Верховна Рада. Цей склад Верховної Ради продемонстрував, що це не українська політична законодавча сила, це не український політичний законодавчий орган.

Адже основним гаслом вояків УПА був принцип “Здобудеш українську державу — або загинеш у боротьбі за неї!” Ну, й гинули — у боях, а потім у ГУЛАГах, по Сибірах. І тепер, коли українська держава здобута, не визнавати цієї боротьби — означає не визнавати легітимності існування української незалежної держави. Це однозначно. Не українським є сучасний український парламент. Депутати не хочуть про це навіть говорити. Мені боляче це усвідомлювати.

— *Отже, немає ніякої надії, що до парламентських виборів це питання зрушить із мертвої точки?*

— Ви знаєте, я про це багато думаю протягом останнього десятиліття. І писав, і говорив, і проєкти різні складав. Отже, це питання, якщо вже йдеться про міжнародні

«НЕ ВИЗНАВАТИ ЦІЄЇ БОРОТЬБИ МОЖЕ ТІЛЬКИ ВІДВЕРТИЙ ВОРОГ»

правові норми, треба вирішувати на основі Гаазької конвенції, укладеної ще 1907 року в Гаазі, про норми ведення війни і про те, хто може бути визнаний воюючою стороною. Ці принципи чинні у міжнародних правових відносинах.

Дивіться, ніхто навіть словом не обмовлюється, що афганські моджахеди вели жорстоку війну, а та війна справді була жорстока. Але ж вони воювали на своїй території, за свою незалежну державу, і тому є рішення Ради Безпеки ООН, яке визнає цю війну національно-визвольною, а радянських воїнів, які будимто мали якусь благородну місію, — окупантами. Щодо УПА — та ж ситуація.

Тут є чотири принципи. Якщо це збройні ополчення, які відкрито носять зброю, мають відкриту програму боротьби, мають командування, що відповідає за військові

дії цих народних ополчень, тобто це не збір, не банда, а люди, які воюють під відповідною командою, якщо вони мають чітко виражені знаки, які відрізняють їх від інших, то ці збройні формування визнаються воюючою стороною. УПА — це була регулярна армія, армія без держави. Вона мала свого головнокомандувача, генерал-хорунжого Романа Шухевича, вона поставила собі за мету боротьбу за українську незалежну самостійну державу. Вона мала свою уніформу. Та більше того, вона воювала під синьо-жовтим прапором, а основною відзнакою на шапках вояків УПА був тризуб. А це ж сьогодні конституційні (конституційні!) символи української держави — і синьо-жовтий прапор, і тризуб.

Отже, не визнавати цієї боротьби може тільки відвертий ворог. Нема чого приховувати, що є такі

громадяни, які змирилися з існуванням української держави, бо мусили змиритися. Але річ у тім, що в душі вони її не визнають і все ще плекають надію на відродження союзу — чи це буде ЄС, чи “славянское єдінство”. І ці люди перешкоджають прийняттю важливих державних рішень.

Виникає питання: а до яких пір Україна посилатиме таких людей у свій найвищий законодавчий орган?

Чи може бути вирішене це питання? Може. Місяців зо три тому я послав Президентові свій депутатський запит, у якому запропонував, щоб він вирішив це питання указом. А він це може зробити, дбаючи про мир, спокій, злагоду в суспільстві. Скажімо, це міг бути указ до відзначення 60-річчя закінчення Другої світової війни, в якому поруч із ушануванням ветеранів радянської армії було б сказано про визнання УПА. І це було б уже більше як півсправа. Звісно, треба, щоб прийняв законодавчий орган, але якби був цей указ, я впевнений, що було б набагато легше провести це питання через Верховну Раду. А єдине, що каже наш Президент, — ах, простягніть один одному руки. Як може це статися? Хоча, зрештою, вояки УПА нічого не мають проти воїнів радянської армії, адже вони проти них не воювали, вони воювали проти каральних загонів НКВД, КГБ, “стрибків” та ін. Але Герой Советського Союзу, генерал Іван Герасимов, який керує ветеранами радянської армії, — це чоловік, який народився десь у глибинах Алтайського краю, а вже після війни оселився в Україні. Звичайно, йому все це чуже. Та не буде він простягати руку. І я не дивуюся йому — він пройшов абсолютно іншу школу. І недавно в газеті (в газеті Верховної Ради “Голос України”) він заявив: “Ми перемогли”, бо у нас був Сталін і комуністична партія. Якщо він донині живе такими ідеями, то як можна його закликати, аби він простягнув руку тим, хто зараз керує об'єднаннями вояків УПА?

Записала
Леся ТКАЧ

Фото Леся ТКАЧ

Під час урочистого мітингу з нагоди відзначення перемоги у Другій світовій війні біля обеліски Слави в Івано-Франківську члени молодіжної організації Конгресу українських націоналістів улаштували протестну акцію під гаслом “ОУН-УПА — ДЕРЖАВНЕ ВИЗНАННЯ!”

Василь Попович, голова молодіжної реферантури КУН, заступник голови міської організації КУН:

— Ми — за визнання УПА, бо це армія, яка справді боролася за українську незалежність проти двох загарбників — німецько-фашистських і радянських кодебістських, які йшли по Україні, як татари, палили українські села... Тому ми вимагаємо історичної справедливості. І стоятимемо за це до кінця.

ЗЕМЛЯ КОЗАЦЬКА

Закінчення. Початок на с. 1

Перший приклад ми показали, зустрівшись на спільній Раді. Я дякую вам за це. Сьогодні справдилася бажання багатьох гетьманів, багатьох поколінь українців, які роками мріяли побачити козацтво єдиною великою силою. Знаю — це було нелегко. Комусь довелося переступити через власні амбіції, комусь — через давні образи. Ви, панове отамани, зробили велику і благородну справу для України — відтепер українське козацтво буде єдиним цілим.

У нашому братстві не буде старших і молодших. Кожен козак і кожна козацька громада оцінюватимуться за їхніми справами. Кожна з організацій має знайти себе у наших об'єднаних зусиллях. Ми йтимемо до єдності поступово, але неухильно.

Ми — європейська нація, яка хоче жити в Об'єднаній Європі. Родині її народів ми готові принести наш неповторний досвід свободи і демократії. Відродження українського козацтва — це унікальне поєднання європейської демократії з нашими традиціями вольності й демократії.

Держава робитиме все для того, щоб українське козацтво

СВЯТА ПОКРОВА ОБ'ЄДНАЄ

єдналось і міцніло. Незабаром буде створено Національну програму розвитку українського козацтва. Сьогодні я підписав Указ про створення Координаційної Ради Українського козацтва з представників козацьких організацій та призначення Радника Президента України з питань козацтва. Хочу, щоб їхня робота стала містком, який поєднує козацтво з органами влади та громадськими організаціями”.

Звісно, у козацькому русі ще не все гаразд. Цей рух справді потребує законодавчого врегулювання, бо його діяльність уже виїшла за межі Закону про громадські об'єднання.

Крок за кроком козацтво набирає потрібної форми і змісту. Над цим працюють тисячі людей по всій Україні. Козацький рух особливо поширюється на Поліссі, Сіверщині, Слобожанщині, Донеччині, Буковині, Львівщині, в Таврії та Криму.

Відтепер іде процес залучення козацтва до вирішення багатьох суспільних питань, пріоритетними серед яких є сприяння вихованню молодого покоління в дусі українського козацького лицарства, шляхетності, відданості україн-

ському народові, фізичному та моральному становленню майбутнього захисника незалежної держави України.

Перед сучасними організаціями Українського козацтва стоять такі завдання:

1. Кожен, хто вважає себе козаком і є членом козацької громади, повинен усвідомити, що попри всі свої громадські, професійні та посадові обов'язки в суспільстві, попри свої політичні, соціальні та інші вподобання, передусім він — Український козак — Лицар, а отже, людина гідна, самоповажна, самодостатня. А звідси — його манера поведінки і мислення, стиль його життя, принцип його світобачення.

2. Усю пропаганду козацького відродження слід налагодити в такий спосіб, щоб вирвати його з площини фольклоризації та театральщини. Козацтво повинне об'єднати зусилля інших громадських організацій, які діють на теренах України, з метою впровадження в життя рішень Президента України, Гетьмана України та уряду України.

3. Щоб інтегрувати козацькі ідеали в міжнародний громадсько-політичний рух, в Європейську спільноту, слід далекоглядно поєднати жорстке самовиховання

кожного з козаків із громадським і суспільним вихованням, із козацько-лицарською ідеологією.

4. Усі козацькі організації повинні чітко виконувати рішення нашого найвищого органу — Ради Українського козацтва при Президентові України, а Рада має виробити дієві механізми для реалізації як оперативних завдань козацького життя, так і державних програм розвитку Українського козацтва.

5. Кожен, хто стає козаком, повинен запитати себе, чи готовий він до цього. Щоб стати козаком, потрібно прийняти передумови: це служба Українському народові, Гетьману України, козацькій громаді та дисципліна.

Як бачите, становлення Українського козацтва в сучасному суспільстві — непросте річ, цей процес не має аналогів у жодній країні світу, це суто український феномен.

Напередодні дня Святої Покрови підтверджується його об'єднавчий зміст. На Раді Українського козацтва при Президентові України, яка відбулася 20 вересня цього року, було вирішено провести у цей день на Майдані Незалежності Велику козацьку раду України.

Анатолій ГРИВА,
Міжнародна Асоціація “Козацтво”

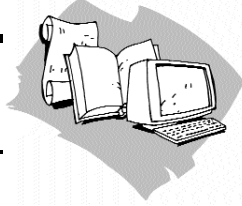
НЕ МОВЧУ!

БІЛЬША ЧАСТИНА ЦІЄЇ «ЕЛІТИ» ПРОЙШЛА ВИШКІЛ НАЦІОНАЛЬНОЇ БАЙДУЖОСТІ

Тема УПА для більшості українського політикуму є такою собі скабкою в задниці. Так званій еліті нації вона зайвий раз нагадує про її неповноцінність, державницький інфантилізм, холуйство, любов до корита, москвоцентризм і паталогічну боязнь самостійного кроку. Звідси жалюгідна багатовекторність Кучми, відверта приналежність п'ятій колоні команди Януковича та космічно далеке від чоловічої логіки бажання Ющенка дружити з усіма підряд. Ті, хто нині любить називати себе польовими командирами Майдану, загордилися ним од цілого комплексу насущних проблем української нації. Є в їхній поведінці таке, за що справжні командири УПА як мінімум висікли б шомполами. Більша частина цієї “еліти” пройшла вишкіл неробства й національної байдужості в комсомольських організаціях. Основне їхнє завдання — імітація бурхливої діяльності та барабанна риторика. Святе слово “Україна” у цих знекровлених устах втрачає вагу і зміст. Питання принципів та життєво важливі вони переводять у ранг другорядних, мотивуючи свої кроки економічною доцільністю. Воюючи за інформаційний простір, ці “карбонарії” панічно бояться у тому просторі всього, що бодай плазом нагадує українську ідею. Натомість комсомольці впритул не бачать антиукраїнської діяльності імперських емісарів на кшталт Парфьонова з його смердючим проєктом “Російська імперія”. З телеекрану “К-1” той раз по раз нагадує дурним хохлом, що Одеса — “южная столица Росії”, що Київ — “матерь гарадов русских”, що в “Маріінскам дворці правлі русскія люди” і що всі ми “продолжаєм завісєть от етой імперії”. Тасуючи та інтерпретуючи факти, він мліє од захвату, бавлячись у Полтавську битву, переділи Польщі, “асваєніє Аляскі” і прочая, і прочая. З особливим захопленням цей дядько розповідає про смерть “русскія імператриці Єкатери́ни втарой” на стільчику, зробленому нібито з трону польських королів. Мовляв для “єя велічєства” там спеціальну дірочку прорізували. І все це з самовдоволенням проходнячком перед камерою. У стилі “нахальство — второе счастье”.

Хахли, тим часом, води в рот понабирали. Так, ніби не ця імперія з України століттями кров пила та голодоморними кістками засівала найродючіші землі. Де бодай зустрічні телепроекти з талановитими і правдивими їхніми виконавцями? Натомість на Першому національному маємо нездалу і сопливу передачку на кшталт “Служу саветскому союзу” з неймовірним прогибоном перед “великай отечественнай” та глухосліпонімотою до теми УПА. Може забули помаранчеві комсомольці, як на їхнє ледь чутне й боязке “Слава Україні...” Майдан ревноує: “Героям слава!”

Андрій ОХРИМОВИЧ

КОНФЕРЕНЦІЯ

Знайти відповіді на це запитання, зрозуміти його причини і вказати на шляхи вирішення була покликана науково-практична конференція «Духовна велич України» під егідою Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Т. Г. Шевченка та Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова. Конференція проходила 5 жовтня у приміщенні Національного педагогічного університету й зібрала різних за фахом і званням осіб. Вів конференцію професор кафедри загальної фізики, голова «Просвіти» при університеті імені М. Драгоманова Іван Тихонович Горбачук. Вступне слово тримав перший проректор Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова Володимир Павлович Бех.

Обговорення розпочали зі з'ясування причин післяпомаранчевої кризи. Ігор КАГАНЕЦЬ, директор Інституту метафізичних досліджень «Перехід-IV», виступив із дослідженням «Від оранжевого світанку до сонячного перетворення» і запропонував власний погляд на ситуацію в країні.

Після подій Помаранчевої революції українцям хочеться зрозуміти, що відбувається сьогодні, куди Україна рухається, і що їм робити. Для того, щоб зрозуміти теперішню ситуацію й поточні реалії, наголошує пан Каганець, слід з'ясувати, за якими закономірностями Україна розвивається. На думку Ігоря Каганця, Україна — це етносоціальний, біосоціальний і, враховуючи аспект української землі, геосоціальний організм, який розвивається у пульсуючому режимі. І ця пульсація України пов'язана із так званим сонячно-місячним циклом, що складає 532 роки. Кожен 532 роки на території України відбувається активізація електротритонію, розпочинається нова доба українського етносоціального організму. Він проходить віхи оновлення, підйому і стабілізації. Через певний час Україна входить у стан кризи. Знову відбувається оновлення і вихід на вищий рівень. На початку кожного циклу Україна формує нову державну систему. Витоки сучасної української нації сягають часів перших згадок про Запорозьку Січ. Це приблизно 1480 рік. До цього ми бачимо інші українські державні системи й інші українські етносоціальні утворення: Аський союз і люди, які називали себе асами або богатирями, Київська Русь і народ русичів, який, безумовно, є українським етносом. Зараз Україна перебуває в перехідному періоді, відбувається не що інше, як зачаття нового українського етносу — нової форми оновленого українського етносоціального організму. На другому етапі відбувається внесення перетворюючої інформації. Помаранчева революція була активізацією українського етносоціального організму. Ми стоїмо на порозі внесення в Україну нової перетворюючої генетичної інформації. Ця інформація приведе до зачаття нової української етнічної істоти, що ознаменує собою чергову фазу оновлення українського етносоціального організму. А оскільки всі соціальні процеси починаються в духовній сфері, з духовного імпульсу, то найближчим часом слід очікувати в Україні появу дуже потужної інформації світоглядного характеру, яка приведе українців знову до дії. Ми стоїмо на порозі великого національного руху, переконаний Ігор Каганець. Цей рух буде суттєво потужнішим і якіснішим, ніж тогорічний спалах.

Ірина НОВИЧЕНКО — голова Київського обласного осередку Всеукраїнської асоціації жінок «Славія», старший викладач кафедри українистики Національного медичного університету імені О. Богомольця — у своєму слові, в основу якого лягла робота «Точка опори», наголошувала на кризі у суспільстві, вказувала на шляхи виходу з цієї кризи.

Ми пережили жорстоку кризу, що виявилася для нас важчою, ніж економічна чи політична. Це криза моралі. Пані Ірина розповіла, як під час прямого ефіру на радіо «Ера» слухачі назвали антиконституційною вимогу панування української мови у вищих школах, національну спрямованість порівняли з німецьким фашизмом, а саму пані Ірину та Анатолія Погрібного, який також брав участь у передачі, звинуватили у розколі держави. Звичка «бити своїх, щоб чужі боялися», — це жальлива риса нашої ментальності. Коли при спілкуванні зі студентами ми наголошуємо на місії, покладеній на українців, багато хто сахається такого імперативу, питає, чи маємо ми право так про себе говорити, чи не перебільшуємо своїх досягнень і ролі України. І ці применшу-

КОМПЛЕКС ЙОНИ, ЧИ АМНЕЗІЯ ПАМ'ЯТІ?

Уже чотирнадцять років Україна незалежна. Наче ні утисків, ні заборон, ні переслідувань немає, а своєю мовою не володіємо і вчити не поспішаємо. Постійно озирасмося то на Схід, то на Захід, боячись визнати роль України у світовому поступі, не сприймаємо власних досягнень, переймаємося іншими культурами, зневажаючи свою, виступаємо проти панування української мови в засобах масової інформації, книговидавничій царині, закладах освіти (навіть пропонуємо надати російській статус офіційної), патріотизм називаємо фашизмом, заявляємо про розбрат і розкол України на тлі українського питання. Звідки ця криза моралі, яку спостерігаємо в українському суспільстві?

фото Олександра Гапати

Слово тримає Володимир Павлович Бех

вання — від того, що не знаємо своїх досягнень. Адже це українці винайшли колесо, приручили коня, розробили вагомий землеробський технологічний внесок у літако- і ракетобудування. Кожна третя технологія у світі — це технологія, створена українцями. Треба припинити внутрішню істерію, що ми не маємо права говорити про свої досягнення, треба позбутися страхів. Психологи говорять про комплекс Йони (назва походить із біблійної історії про пророка Йону, якому Господь наказав проповідувати у Ніневії, але той злякався і втік. Потім він зрозумів свою помилку і виконав покладену на нього місію). Цей комплекс — наша перешкода. Ми боїмося когось образити, боїмося, що про нас подумают інші. Треба припинити ці страхи. Ми мусимо створювати конструктив і позитив. Нам також слід припинити шукати те, що нас роз'єднує, а шукати те, що нас єднає. Закінчила доповідь Ірина Новиченко словами філософа: «Цілься в сонце, хоча, ймовірно, ти не потрапиш у нього. Але твоя стріла злетить вище, ніж у тому випадку, коли твоя мета була одного зросту з тобою». Давайте цілитися в сонце, — заклікала пані Ірина.

Шукати сонячного рівня української освіти запропонувала у своєму виступі «Українська мова у старій профільній школі: стан і перспективи» Любов МАЦЬКО, академік АПН України, д-р філолог. наук, професор, зав. кафедри стилістики української мови Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова.

Доповідачка розпочала виступ словами Грушевського про те, що в сучасному світі культурну працю всі народи провадять тільки своєю національною мовою. Василь Сухомлинський казав: «Учень стає сином народу тільки через слово». За партами і за столами сидить народ, — зазначила пані Любов Мачько. Щоб він став українським, українська мова повинна панувати в усіх навчальних закладах. Нині обговорюється концепція профільного навчання у старшій ланці загальноосвітньої школи — 10—12 класах. Це найвідповідальніший період, коли дитина пізнає свою самоцінність; шукає ідеали, формує себе як українця. Доповідачка висловила стурбованість тим фактом, що в шкільній програмі українську мову потіснили іншими дисциплінами.

Нестандартною виявилася доповідь студента Національного університету «Києво-Могилянська академія» Дмитра ДРОЗДОВ-

СЬКОГО «Мова як засіб відновлення генетичної пам'яті».

Пан Дмитро наголосив на зв'язку етносу з рідною мовою. Мова — це джерело енергії. Коли ми розмовляємо, редукуємо і сприймаємо постійні енергетичні потоки однієї частоти, ми проходимо своєрідну енерготерапію. Однією з основних функцій мови у XXI столітті має стати, крім комунікативної, ще й людинотворча. У новий історичний період мова повинна усвідомлюватися як засіб самоідентифікації, самоповернення до глибинних історичних традицій. Українська мова — це мова наших батьків і дідів, яку ми маємо повернути з глибин нашої пам'яті, це втілення української національної ідеї, це засіб солідаризації та єднання на духовно-культурному рівні, це могутній струмінь націєтворення через інтеграцію в світове співтовариство. Наша проблема в тому, що сьогодні українське суспільство постає у вигляді мутанта з двома головами: одна дивиться на Росію, інша — на Європу. Ми потребуємо якісної свідомості, свідомості XXI століття, яка не знає обмежень. Ліна Костенко у своїх публічних виступах неодноразово наголошувала на тому, що українська історія споконвіку була трагічна, споконвіку меч і вогонь лютували на наших землях, і тим не менш провидіння чи якась інша сила намагалася врятувати жменю української землі від загальної руйнації. Кілька разів упродовж нашої історії було знищено генетичні коди України. Сьогодні, коли ми запитуємо: «Чи подобається вам Тарас Шевченко?», і чуємо у відповідь: «Тарас Шевченко мене не цікавить», — то це вже апокаліпсис, катастрофа думки, коди знищено. Українці — це нація, у якій шляхом фізичного знищення, духовної експропріації, генетичних мутацій, цілеспрямованого переміщення народів на іншу територію відбувалася амнезія рідної мови й амнезія історичної пам'яті. Наша свідомість спаралізована.

Далі слово мовила Світлана ШЕВЧУК — професор, зав. кафедри культури української мови Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова, заслужений працівник освіти України. Дослідження мало назву «Мова — чинник національної самоідентифікації українців».

Мова — категорія духовна. А дух народу — це все те, що становить силу і гідність народу і переходить у спадок від одного покоління до іншого. Розмаїтість мов і народів зумовлена

різним проявом духовної ідеї. Народи мають різні мови через те, що їм властиві засадничі духовні відмінності. Доля мови формує долю народу. Можливо, українському народу легше б жилося, якби ми вже заговорили українською мовою. Нація, котра втрачає свою рідну мову, переймає та послуговується чужою, не має духовної самостійності, а завжди йде на налігачі, через що не проявляє ініціативи, цієї необхідної умови духовного і матеріального поступу. Така нація не має душевної бадьорості і проявляє апатію. Вона не спроможна утвердити своє право на життя поміж інших націй. Тільки на ґрунті національної мови, яка духовно обрамлює націю, оберігає її від асиміляції та розсіяння в інших духовних середовищах, можливий розвиток національної свідомості, пам'яті й національного єднання. Наша мова, переживши 173 заборонні укази, винесла на собі націю. Шевельов назвав це лінгвістичним чудом. Пані Світлана Шевчук наголосила, що це не таке вже диво, а просто зайвий приклад націєтворчої, креативної функції мови, який є перманентним імпульсивним спалахом на щоразу по-новому загрозливій межі національної смертності. Так, після лінгвіцидних XVII та XIX сторіч, на початку XX ст. у Києві лише десятки інтелігентних родин розмовляли українською мовою, як колись у першій половині XIX століття у Празі після навального поніменчення лише в особливих інтелігентних осередках говорили чеською. Але якщо чехи, запалившись національною ідеєю, відродили використання мови, то ми, задекларувавши документальну державність української мови ще 1989 року, за фактом маємо лише 13 % інформаційного простору її життя, та ще на додаток — «просунутий» суржик.

Михайло НАЄНКО, професор, зав. кафедри теорії літератури та компаративістики Інституту філології Київського національного університету імені Т. Шевченка, говорив про «Нечитані тексти художньої літератури XIX століття».

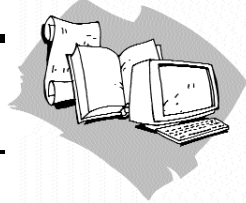
Доповідач наголосив, що найбільше нечитаних текстів — у XX столітті. Радянський коток пройшовся по нашій літературі, по іменах письменників. Багато текстів у спецфондах — нечитані, зараз докладається максимум зусиль, аби їх змогли прочитати. Але коротко пан Наєнко спинився на давнішій літературі, нечитаній або читаній із певним урізанням. Скажімо, сьогодні навряд чи українці знають, що твір «Володимир» Феодана Прокоповича присвячений Івану Мазепі, в жодній із радянських передмов не зазначено, що мотив твору взято із доби Івана Мазепи, лишень перекинуто в епоху Володимира. Так само обрізаним подавався Іван Нечуй-Левицький. Його найкращий нечитаний історичний роман «Гетьман Виговський» уже видано, але, на жаль, без об'єктивного і достатнього коментаря. Нечитаними залишаються його хрестоматійна праця «Сьогоднішнє літературне прямування» та «Українство на літературних позовах із Московщиною».

Лариса БРЮХОВЕЦЬКА, головний редактор журналу «КіноТеатр», старший викладач кафедри культурології Національного університету «Києво-Могилянська академія», у своєму виступі «Мистецтво мудрого образу (українське поетичне кіно)» наголосила на ролі українського поетичного кіно у світовому кінематографі. Згадала українські фільми національного звучання, особливої мистецької ваги: «Тіні забутих предків» — єдиний у світовій практиці недубльований фільм; «Камінний хрест», «Вечір на Івана Купала», «Пропахла грамота».

Галина БОНДАРЕНКО, зав. методичного кабінету ліцею №157 м. Києва, у роботі «Українська мова як мова головного расетворчого центру планети» наголосила, що мова — це не тільки засіб спілкування, а й форма творення життєспроможності людини.

Микола СКРИПЕЦЬ, директор СШ №235 м. Києва, виступив із практичною доповіддю «Козацька педагогіка (з досвіду роботи)», основою на власному досвіді роботи у школі. Він розповів, що педагогічний колектив добився, аби школа носила ім'я В'ячеслава Чорновола, а також перетворив заклад на своєрідну Козацьку республіку. «Дітей треба вчити ставати патріотами», — наголосив доповідач.

Підсумовуючи доповіді, проблеми і пропозиції, що лунали у виступах, учасники конференції ухвалили рішення: спуститися з трибун і йти в народ. І згадати виврене просвітянське гасло «Нас мало, але ми переможемо».

ВРАЖЕННЯ

Минулого тижня Президент України плідно попрацював у сфері зв'язків із громадськістю. Віктор Ющенко нарешті звернувся до народу не через сесійну залу парламенту, а безпосередньо. Тобто — посередники були. Це журналісти...

По-перше, звернення Президента було оформлене у вигляді невеличкої прес-конференції: Президент відповідав на запитання представників чотирьох провідних телеканалів країни. Оригінально і демонструє готовність влади до повної відкритості для преси. Щоправда, враження від виступу було зіпсоване показанням монтажем на телеканалах. Але, виявляється, нічого "гострого" від громадян не приховали. Основні питання були Президентом озвучені й донесені до аудиторії: політична ситуація в країні і її врегулювання, економічний стан держави і ставлення Президента до таких "гострих" питань, як політреформа та депутатська недоторканність.

Другий "вихід на люди" Глави держави відбувся наприкінці тижня, 7 жовтня, у рамках семінару для представників регіональної преси. Отже, формат зустрічі з медійниками вже був розширений. Поспілкуватися з Президентом могли не тільки елітарні засоби масової інформації, а й усі присутні. Вочевидь, аби уникнути монтажу, що зустріч транслювали в прямому ефірі.

На щастя, обійшлося без сенсацій... На щастя, бо сенсацій останнім часом у нашому житті вистачає, а це свідчить про нестабільність у суспільстві. Принципово нових питань від журналістської спільноти до Президента не надійшло, окрім, хіба що, озвучення деяких суто регіональних проблем. Їх медійники, скориставшись нагодою, вирішили "засвітити" на найвищому рівні. Як з'ясувалося, Президент добре поінформований про болючі регіональні питання.

БЕЗ

фото Олександра Галати

Щодо глобальних проблем, то журналісти знову отримали детальні роз'яснення причин урядової кризи й аналіз діяльності відставленого уряду і сподівання на прагматичну роботу нової команди. Досить миролюбне задоволення Президента, що він і досі "тримає за руки і Тимошенко, і Порошенка, і Зінченка, бо всі вони залишаються моїми друзями", засвідчило, що Віктору Андрійовичу не хочеться поглиблювати протистояння. Президент сподівається на консолідацію в роботі на благо України всіх ображених і тих, хто останнім часом живе емоціями.

Ішлося й про амністії для фальсифікаторів виборчих комісій. На думку Ющенка, "помилування", перш за все, торкається виконавців чужої волі, простих громадян, котрі були втягнуті у фальсифікації під владним тиском. Переслідувати цих людей — додавати непотрібної напруги в наелектризоване суспільство.

Підписавши закон про надання недоторканності депутатам місцевих рад, Президент знову підтвердив свою позицію: цей статус треба анулювати. Але він не бачить перспектив регулювання цього питання

у залі Верховної Ради. Отже, президентський підпис під законом, як і стверджували експерти-політологи, був усього-на-всього тимчасовим компромісом, небажанням Ющенка підняти чергову бурю в парламенті. На зустрічі з пресою Віктор Андрійович заповнив присутніх, що цього дня подасть звернення до Конституційного Суду відносно конституційності положення про депутатську недоторканність. Що й було зроблено...

Досить специфічне, "фахове", питання — питання положення нового Закону про вибори стосовно ЗМІ. За новим законодавством Центрівборчком має повноваження призупиняти діяльність ЗМІ через необ'єктивне висвітлення виборчого процесу. Через це у журналістів автоматично відбирається право коментувати передвиборчі програми партій чи якісь політичні заходи. Представники медіа вважають, що цим положенням законодавства впроваджується цензура, більше того, розцінюють це як заборону на професію. Президент як Гарант демократії в державі поставився до цих зауважень із розумінням і пообіцяв журналістській спільноті

підтримку. Наприклад — ініціювати мораторій на перевірку ЗМІ під час виборів, оскільки змінити закон за півроку до виборів уже неможливо. Прийняти відповідний акт, який не суперечить чинному законодавству, але підсилить позицію журналіста під час виборів — таку гарантію медіа-спільноті Президент дав майже без жодних умов. Майже, бо запросив до співпраці в цьому питанні представників усіх засобів масової інформації. "Робити все для того, щоб Україна отримала вільного, незалежного журналіста, достойного, чесного патріота, який працює на націю", — так окреслив Ющенко своє бачення. "Нам легше буде справитись із проблемами, якщо ми всі житимемо під об'єктивним оком журналістів", — сказав він.

Звичайно, після такого твердження не обійшлося без уже звичних питань до Президента щодо його старшого сина Андрія. Відповідь була виваженою і коректною. Президент навіть подякував журналістам і запевнив, що він як батько зробив висновки. Водночас Віктор Андрійович зауважив, що в деяких випадках багато чого було і приписано, і він сподівається, що журналісти, поспілкувавшись із його сином у неформальній обстановці, зрозуміють: "Це хороший хлопець, і мені нічого приховувати в його історії". А прес-секретар Президента пообіцяла найближчим часом влаштувати для журналістів зустріч із дитями Віктора Андрійовича, чим пожвавила настрій у залі. А вже можливість узяти інтерв'ю у наймолодшого Ющенка — Тарасика — ще ніким не обговорювалася, зважаючи на його вік. Звісно, це жарт. А втім, нехай і молодші діти Президента звикають до публічності.

Загалом ж зустріч Президента з пресою можна кваліфікувати як спокійну, робочу й конструктивну. Без зайвих сенсацій. Можливо, це ознака довгоочікуваної стабілізації?

Радміла КОРЖ

УКРАЇНСЬКОМОВНІ ГАЗЕТИ НА ДОНЕЧЧИНІ ЗА БОРТОМ?

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР

Директору товариства "Союздрук" Донецької області Медведєву К. В.;
Директору Донецької дирекції Українського державного підприємства поштового зв'язку "Укрпошта" Дрьомову М. П.;
Голові Донецької обласної державної адміністрації Чупруну В. П.

На Донеччині антидержавними силами штучно створено умови, які перекривають населенню доступ до газет, журналів та іншої періодики українською мовою.

Близько 1000 найменувань, за винятком єдиної українськомовної газети "Донеччина", друкуються на Донеччині, всупереч чинному мовному законодавству, тільки російською мовою.

Окрім того, у кіосках Донецька та поштових відділеннях області є широкий вибір всеукраїнської друкованої продукції російською мовою, наприклад, "Бульвар". А ті газети, що виходять двома мовами, наприклад, "Голос України", представлені тільки в російському варіанті. З газет, що друкуються українською мовою, у кіосках наявна в дуже обмеженій кількості газета "Шлях перемоги".

З 1 липня нинішнього року в кіоски ТОВ "Союздрук" та на поштові відділення Донецької області почали щотижня надходити по 1000

примірників газет "Слово Просвіти" та "Нація і держава".

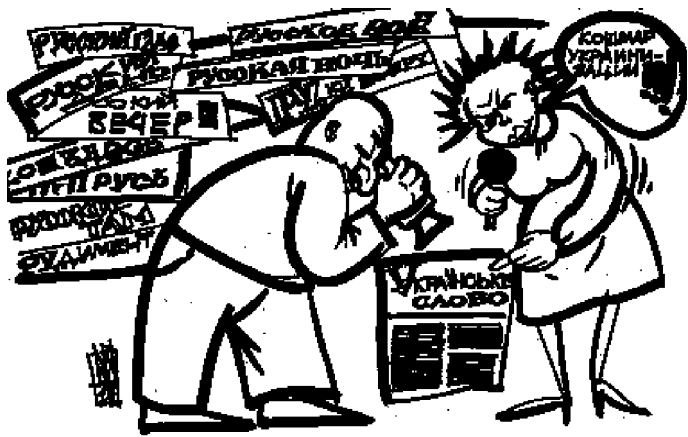
Але на прилавках кіосків і рекламних щитах поштових відділень ці газети не з'явилися. Перевіркою виявлено тотальний спротив кіоскерів і працівників поштових відділень. Наприклад, у кіоску № 1 продавць відповіла, що такі газети до них не надходять, а коли їй перевіряючи сказали, що, згідно з рознарядкою, в кіоск надходить 8 примірників "Слова Просвіти" і 10 — "Нації і держави", кіоскер після довгих пошуків таки знайшла їх під прилавком... На запитання, чому газети *нід*, а не *на* прилавку, вона з обуренням заявила, що видання не користуються попитом і взагалі вона не може тримати на прилавку все, що продає. Демонструвалися ж виключно російськомов-

ні видання. Така ж ситуація в кіосках №№ 3, 47, 67, 153. У кіосках №№ 204 і 208 сказали, що такі газети не надходять.

Тож не доводиться дивуватися, що, наприклад, із 1000 примірників "Слова Просвіти" № 27 списано 945, а із 1200 примірників газети "Нація і держава" № 30 списано 1087!

Працівник кіоску, розташованого в приміщенні Донецької міської ради, взагалі відмовилася взяти на продаж ці газети, а в кіоску облдержадміністрації отримують тільки "Слово Просвіти".

Не краща ситуація на поштових відділеннях. Коли я, як помічник консультанта народного депутата України, пред'явивши посвідчення, попросила надати мені інформацію про розповсюдження газет на пошти

Малюнок Владислава Козака

№ 55, що в центрі Донецька, стався справжній переполюх. Спочатку мені заявили, що таких газет вони не знають. Коли я послалася на інформацію "Укрпошти", за якою вони отримують щотижня по одному примірнику обох газет, почали вимагати письмового запиту. Я не заперечувала, але начальник поштового відділення Олена Ковальова довго не згоджувалася назвати мені своє прізвище. Після отримання письмового запиту трагікомедія продовжувалася ще досить тривалий час: спочатку шукали "Націю" потім "Державу", потім "Слово", потім "Просвіту". А в результаті — не знайшли нічого, бо вперше почули такі назви. І тільки після напружених роздумів начальниця "згадала", що вони залишають ці газети для одного постійного "старічка". На моє запитання про те, яким чином "старічок" дізнався про наявність цих газет, відповіді не знайшлося. Бо ні в списку газет, що продаються, ні на вітрині цих газет не було.

Нарешті, незрозумілим залишається й те, що в містах обласного підпорядкування Авдіївка, Вугледар, Димитрів, Докучаєвськ, Маріуполь, Жданівка, Новогродівка ці газети взагалі відсутні.

Враховуючи вищесказане, вимагаємо негайно виправити ситуацію, взявши під персональний контроль питання продажу газет "Слово Просвіти" та "Нація і держава".

Марія ОЛІЙНИК,
помічник-консультант
народного депутата України,
заступник голови
Всеукраїнського товариства
"Просвіта" ім. Тараса
Шевченка, заступник
голови Конгресу Українських
Націоналістів

МОВА ЄДИНА

ЯК ХЕРСОНСЬКА ПРЕСА РОСІЙСЬКУ МОВУ «УТИСКУЄ»

Волання деяких двоязычників про утиски щодо російської мови не вщухають від самого дня проголошення незалежності України. Наводять якісь цифри, відсотки, цитати, думки, чутки, сни, марення, — що кому в голову втеплотиться. Є такі мовно стурбовані й на Херсонщині. Десь і хтось їх гнобить, зневажає, силоміць "українізує". Одне слово, чинять із ними, інтернаціоналістами, усілякі капости.

Тож узв'язав я низку найбільш тиражованих (у всякому разі так зазначено у вихідних даних) недержавних газет області за тиждень — і засів за підрахунки. До рук потрапили "Грани" (10000 примірників, видавець чи засновник — ТОВ "Грань"), "Взгляд" (5000, ПП "Серебницький"), "Вгору" (10000, ПФ "Вавилон-XXI"), "Булава" (16000, ПП ТРО "Булава"), "Новий день" (38400, трудовий колектив газети), "Гривна" (65000, ПП "Редакція газети "Гривна"), "Вік" (5000, ТОВ ТРК "Вік").

У всіх семи виданнях опубліковано 280 статей та заміток, із них державною мовою — аж... 59 (21 %); 6 гороскопів, 7 програм телепередач, 62 анекдоти, 5 кросвордів — усе це російською; 5 карикатур — 4 підписи російською, один не визначений і 801 оголошення, з яких українською — 188 (23,5 %). Отож маємо: з 1166 матеріалів лише 247 українськомовних, що становить 21,18 %! Така, як бачимо, "насилницька українізація".

Звичайно, і серед газет, республіканські дані яких без винятку подано державною мовою, можна виокремити "Новий день", де із 36 статей і заміток українською — 26, а з 59 оголошень — українською 35. З іншого боку — газета "Гривна", у якій з 473 оголошень видруковано державною мовою лише 70. При цьому посилаються на мову оригіналу оголошень. Але ж як бути із Конституцією України, Законами України "Про мови...", "Про рекламу"? Чи оголошення, де пропонуються будь-які якісні послуги, — не реклама? Ще кажуть, мовляв, російськомовна преса користується більшим попитом. Але постійна популярність того ж переважно українськомовного "Нового дня" — ветерана серед друкованих видань Херсонщини — до речі спростовує цю тезу.

Старожилі розповідають, що 1941 року наївні німці, далекі від мовних реалій УРСР, після окупації Херсонщини вже перші свої оголошення почепили українською. То наступного дня весь Херсон та інші "російськомовні" міста краю заговорили тією ж мовою. Дивно, невже такі методи прийнятніші моїм землякам?

Урешті-решт, здавна відомо, що "сон розуму породжує химери". І коли у когось заснули і рідна мова, а значить, і розум, то нічого репетувати про труднощі життя-буття.

Сергій ГЕЙКО,
голова Бериславської
районної організації
Товариства "Просвіта",
депутат районної ради

ОТАКО!

ВИП'ЄМ ТАРУ ЗА ГІТАРУ?

Що за дурниця? — здивується Ви. Адже навіть людині з буйно-фантастичною уявою не наснитися, як це можна випити тару. Та у “Шоденнику студента”, виданому харківським видавництвом ООО “Septima”, ще й не таке надруковано. Щоправда, автори цього видавничого “шедевра”, призначеного для інтелектуальної молоді (!!!), ці нісенітничі чомусь називають приколами, тостами і навіть... народною мудрістю.

Гумору (як і мудрості) в них — кіт наплавав. Але посміятися можна — над безграмотністю. Ось як розпочинається один із опусів “Шоденника...” під рубрикою “З дрелюю”: “Шукаємо об'єкт для приколу, беремо електродрель і пару разів запускаємо її на глазах у об'єкта, щоб пригорнути його увагу...” Тому, хто “пригорне” свою увагу на цю пораду, пропонується нова мудрість: “Що міліше за бутилку пива? Дві бутилки пива!” Або ж: “Ділу — час, а пиво — шас!” На одній сторінці шоденника хтось обмацує коліна, “волосаті” й “підозриліві”, на другій “брезгливо” переступає через купку..., на третій “розтовкує” клієнтів “з воплем” “Свіженьке!”...

Хто дає дозвіл на випуск таких “шедеврів”? І навіщо розвозити такі шоденники із Харкова по Україні? Це ж як треба зневажати українську мову і як не поважати українського студентства, щоб отаке видавати. Дивує і байдужість регіональних торговельників друкованою продукцією, які беруться реалізувати такі “шедеври”. От якби вони кавуни з Херсонщини везли, то обов'язково подивилися б, чи гнилих і побитих немає. А про те, якої якості продукцію пропонують молодим мізкам, схоже, й не задумуються. Погортали б сторінки, відмовилися б торгувати такими, з дозволу сказати, “Шоденниками студента” — дивись, харківські самодіяльні видавці й задумалися б і, може, навіть зрозуміли б, що ця друкована продукція не годиться не те що для студентів, а й для слухачів лікнепу.

• **Надія ГУМЕНЮК**, м. Луцьк

ПРАВО НА ВІДСТОРОНЕНІСТЬ?

ГРОМАДЯНЬСКА ПОЗИЦІЯ

У голові чомусь відлунюють слова відомої пісні “Іноземці” не менш відомого гурту “Талі-такум”. Дивна назва як для українського ВІА, але якийсь сенс можна вловити після зворотного прочитання. Українці дуже часто дозволяють собі забаву накидати на себе личину інтелегентного розумного і далекоглядного іноземця. Ця гра ні до чого не зобов'язує і не накладає відповідальності за слова. Ми оригінали і самолюби навіть у патріотичному пориві й у цьому нічого образливого немає. Інколи варто іронічно глянути на себе збоку. Адже ми таки любимо дивитися на українські справи збоку, з позиції скептичного й недовірливого оглядача, а то й знервованого бичувальника завжди винуватих своїх демократів. Життя під імперіями вихвало нас частково іноземцями на “рідній не своїй землі”.

А може, це якесь дитяче намагання хоч трохи відтермінувати момент, коли за державу треба відповідати особисто.

Прикладів відстороненості надто багато. І зараз не бракує критиків Президента, звинувачень стороннього. Зазвичай це дуже подібні монолози звичайних жертв інформаційної війни, тобто, легковірних телеглядачів, які не читають добрих українських газет. Недавно зустрів такого і не зміг перебити одним духом викладену промову стороннього бичувальника. Такі люди люблять

свою роль патетичних трагіків і радо сприймають наркотик емоційного політичного театру. Інші надмірно заклопотані стяганням особистих статків і відриваються від улюбленого заняття, щоб споглянути чергову політичну метушню і патріотично дорікнути завжди винуватим демократам і патріотам. І знову крах ілюзій, знову винні патріоти і Президент, знову обманутий українець честитиме владу тоном ображеного стороннього... Не хочуть українці змінювати натуру, бо політики захвалюють електорат і себе.

Остання крапля дьогтю розвіяла сумнів у доконечній потребі українців удосконалюватися на ділі. Сталося таке, від чого я, і напевно, багато таких, як я, почуваються невимовно тяжко зрадженими й зневаженими в бездумній і безсоромній спосіб в ім'я незрозумілих ілюзій чи закликів до єдності. З року в рік усе зловісно й незмінно повторюється в різних формах і проявах, укорочуючи життя українцям. Приклад недавній. На урочистому відкритті пам'ятника В'ячеславу Чорноволу в Івано-Франківську представник із Луганська почав промову терпимою українською і з певними зусиллями, зрозумілими як для мешканця зросійщеного регіону, міг продовжувати, але попросив дозволу поважного віча говорити російською — мовляв, немає різниці... І натовп, той, що ближче до центру, хором і голосно закричав: “Говори! Немає різниці!” Кра-

ще б мовчали гробовим мовчанням. Промовець, ніби зняк-ковіло, ще кілька разів повторив: “Немає ж різниці!”, а натовп наближених — знову те саме: “Говори. Немає різниці!” Глянув на декілька знайомих облич і побачив, як вони ховають очі, а здивований незвичною для Заходу реакцією промовець знітився і якось поспіхом завершив привітання.

Чи має право українець, громадянин України з легкістю і якоюсь відстороненістю дозволити порушення конституційного права державної мови, хоч на секунду відступитися від рідної мови, — мовляв, не шкода стерпіти задля спокою та ілюзії єдності? Чому цей сценарій раз по раз підсвідомо опановує нами в час великих емоцій і бере верх над самоповагою і розсудливістю? І це не лише слабкість збудженого натовпу.

Недавно у Верховній Раді при розгляді кандидатури прем'єр-міністра пан Єхануров одержав від депутата Павла Мовчана справедливе зауваження щодо обов'язковості мовлення державною. Кандидат згодом поправився, але з реплікою, що це він робить для Мовчана. Подумалося гірко, що не українцям потрібен чиновницький реверанс у бік української мови, а однаково всім громадянам — це норма Конституції, без виконання якої прем'єр не позбудеться личини стороннього.

• **Володимир ФЕРЕНЦ**, м. Івано-Франківськ

СЛІДАМИ НАШИХ ВИСТУПІВ

НЕ МОЖНА НАДІЯТИСЯ НА ЧАС

У “Слові Просвіти” № 30 від 28 липня—3 серпня 2005 р. у статті Романа Голінея “Мова науки, або Як мислимо, так і живемо” зазначається, що останнім часом у науковій літературі натрапляємо на термін “вбирання світла”, тоді як науковці звикли до “поглинання світла”.

Даремно Р. Голінея пише, що чи приживеться цей термін у науці, чи ні — покаже час. Не можна надіятися на час.

Вбирати — це значить насичуватися, можна ввбирати воду у губку і потім її звідти вичавити. Але світло не вбирається, воно поглинається. Треба знати сутність фізичного процесу і походження та семантичне поле слова.

Отож світло поглинається, якщо воно, його енергія перетворюється на якийсь вид енергії, або поглинається “абсолютно чорним тілом” (це тіло, яке не відбиває світла). Утім, можна ще посперечатися, але не довго, — бо наука вже зараз, сьогодні потребує слова, термінології.

• **Руслан НЕДБАЙЛО**, випускник фізфаку Донецького державного університету, м. Донецьк

ГУЦУЛЯТА З «ГУЦУЛЯТКОМ»

На Косівщині мені подарували перше число журналу “Гуцулятко” — для моїх онуків-гуцулят Даруськи, Славчика, Роксоліани-Берфін (вона у мене напівтуркиня). Діти читали, дивилися, вивчали віршички, намалювали свої малюнки до казок, розгадали кросворд, при цьому правильно навчилися писати українські слова. І нині звертаємося до улюбленого “Гуцулятка” постійно: ось перед Днем Незалежності вившували прапор на свою хатину: “А чому саме такий наш прапор?” І моя онука знаходить відповідь у журналі, чому наш прапор має синьо-жовті кольори, чому тризуб — національна святиня і герб України.

Особисто я визнала, що “Гуцулятко” — добрий дарунок для всіх дітей України. А коли вийшло друге число часопису, остаточно переконалася в цьому. Лагідний, добрий, чуйний, потрібний журнал для маленьких українців несе віраду бабусям і дідусям, навчає українсько-

ПРЕЗЕНТУЄМО

го слова і патріотизму мам і татусів. Необхідний маленьким читачам: і тим, які вміють читати, і тим, які лиш роздивляються малюнки і сприймають на слух рідне українське слово. “Гуцулятко” вчить любити, поважати рідну Вітчизну, матір свого народу — рідну українську мову, свої традиції, світ казок, пісень і унікальний край — Гуцульщину.

Усіляких похвал заслуговують видавець із Кут, що на Косівщині, — приватний підприємець із “Єврики” Михайло Павлюк, головний редактор Михайло Городенко і головний художник Ольга Яремчук: цей колектив подарував українським дітям журнал “Гуцулятко”.

Мої внуки і я з нетерпінням чекаємо виходу наступного числа цього видання.

• **Антоніна СПІЛЬНА**, Івано-Франківщина

НЕ РОЗЧАРОВУЙМО СВІТ...

Зайве вкотре говорити загальними фразами про мову. Звісно, час уже щось робити! Можливо, ті, від кого це залежить “нагорі”, так би мовити, розгублені й просто не знають, що діяти?

Мені думається, що новому, чи то новопризначеному, міністрові культури слід би насамперед домогтися збільшення українськомовних видань і активно сприяти захисту авторського права. За працю авторам текстів до пісень, авторам творів, котрі виконуються по радіо й на телебаченні, обов'язково потрібно платити! Пезаяк наш совковий менталітет є таким, що визнає тільки вказівки зверху, необхідно доручити законодавчій владі суворо виконувати додаткові закони, які стосуються дотримання Закону Конституції про мову в Україні, що є державною.

Те, що відбувається в державі щодо мови мільйонів патріотів-українців, — просто нестерпно. Гуманітаріїв запевняли, що спершу потрібно навести порядок в економіці, а вийшло так, що ні в економіці, ні в гуманітарній сфері України немає не те що якогось порядку, а панує розгубленість і хаос! Більше того, ми розчаруємо світ. Як відомо, у далекій Японії у продажу 90 відсотків книг і газет — японською мовою. І ніхто не вважає Японію замкнутою чи зацікленою на собі. Світ цінує цю країну за її оригінальність, уміння знати собі ціну. У цій країні Сходу ніхто не збирається робити пластичних операцій, аби мати “європейські очі”, а тендітним японкам не кортить нарощувати собі силіконом груди. Природна гармонія,

пропорції, врода, притаманна японцям, — це їхня гордість. Якимось на світовому конкурсі краси одна представниця України почула від подруги зізнання, що в останньої — силіконові груди... У світі правлять технології, краса створюється штучно. То невже штучно нам нав'язують мову іншої держави? Чого ми соромимося? Природної краси мелодійної української мови?

Нині конкурси краси проводяться в Україні, починаючи з глухого села, селища й містечка. Як не дивно, знаходяться спонсори. А того, що книгозбірні у тих же населених пунктах — напівзруйновані, а їхні працівники отримують малу зарплатню, спонсори не бачать. Немає таких спонсорських заходів, окрім конкурсу П. Яцика, котрі б піднімали престиж рідної мови на місцях.

Необхідні укази зверху й нехайне їхнє виконання. Тоді й будуть зрушення. Бо коли іспанець, американець чи італієць, приїхавши в Україну, не чує нашої мови у східноукраїнських містах, — це ще півбіді. А коли йому важко відшукати українськомовну книжку — це вже ганьба. Звісно, нині українськомовна книжка є, скажімо, у Львові чи Києві, але на периферії — справи гірші. Не зустрінеш у кіоску ні “Дзвона”, ні “Киева”, ні “Дніпра”, натомість пропонують “ширпотреб”. Книги в районні центри теж завозять нечасто. І вже таки добре засумує гість з іншої країни, коли на його прохання засипати народних пісень молодь їх не заспіває, бо... не знає.

ЩОДНЯ

Як тілу для краси й гармонії зовнішнього вигляду потрібні певні пропорції, так мові необхідні певні правила вживання слів і назв. Молодь на Заході України, хоч і говорить українською, та за кожним словом — нецензурщина. Коли слухаєш ту розмову, то й забуваєш, де перебуваєш: чи в тюремній камері серед рецидивістів, чи посеред вулиці ошатного міста.

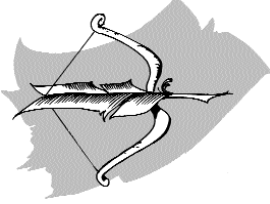
Напрошується запитання: коли ми “доростемо” до Японії або хоча б до Франції, Італії чи Німеччини? Коли? Адже час не чекає. Ще одне розчароване покоління... Чи не забагато цих розчарувань?

Відомий автор бестселера “Арійський стандарт” і редактор часопису “Перехід-IV” Ігор Каганець наголошує: “...Мова і генетична пам'ять — взаємопов'язані і їхній вплив обопільний. (...) Рідна мова робить особу могутньою і щасливішою, бо виступає як канал, через який людина черпає цілющу енергію рідної землі...”

Скільки ще звернені і заяв потрібно написати письменникам до найвищої влади, аби нас і всіх тих, хто вболіває за активне впровадження української мови в державних установах, на телебаченні, радіо, у повсякденному мовленні, таки почули?..

Отож, панове міністри, необхідно все ж починати з мови, з духовності! Бо як же інакше?..

• **Надія ДИЧКА**, член НСПУ, м. Долина, Прикарпаття

СУДОВИКОНАВЦІ КВАПИЛИСЯ...

Щорічно 30 вересня в Україні святкують День бібліотек. Для полтавських бібліотекарів і читачів цього свята було з гирким присмаком. Бо за кілька днів до нього, 21 вересня, мало початися примусове виселення обласної дитячої бібліотеки ім. Панаса Мирного з приміщення по вул. Гагаріна, 5, у Полтаві, де ця чудова книгозбірня працювала 32 роки. 140 тисяч дитячих книжок і 10 тисяч маленьких читачів могли опинитися на вулиці, хоча ст. 27 Закону України "Про бібліотеки і бібліотечну справу" чітко визначає: "Забороняється переміщення бібліотек без надання рівноцінного упорядкованого приміщення для обслуговування користувачів бібліотеки, роботи працівників, зберігання бібліотечних фондів".

Загроза втратити відомий заклад культури, який є, крім усього, ще й методичним центром для всіх дитячих бібліотек області, сколихнула громадськість, тож 21 вересня о 10 годині в очікуванні київських судовиконавців вхід до бібліотеки заблокували члени "Пори", ВО "За Україну, за Ющенка!", "Народного союзу "Наша Україна", СДПУ(о), Соціалістичної та інших партій і громадських організацій.

Із прибулими судовими виконавцями Департаменту з виконання судових рішень Мін'юсту України зустрілися перший заступник голови облдержадміністрації В. Іноземцев, начальник управління з питань внутрішньої політики О. Зайченко, в. о. начальника управління культури облдержадміністрації Г. Фасій, які наголосили на потребі збереження профілю закладу та повідомили про дії облдержадміністрації щодо врегулювання ситуації.

У пресі останнім часом чимало писали про перипетії навколо дитячої бібліотеки (хоча за старої влади пробитися з цією темою на шпальти полтавських газет було дуже важко). Але у справі з бібліотекою і сьогодні більше запитань, аніж відповідей. А працівникам облдержадміністрації вдалося роздобути документи, які взагалі є сенсаційними.

Та почнемо не із сенсацій, а з відповіді голови судової палати у цивільних справах Апеляційного суду Полтавської області М. Тягнирядна на запит в. о. начальника управління культури облдержадміністрації Г. Фасія, датованої 26 вересня ц. р.: "На Ваш запит повідомляю, що справа № 2-324/05 за позовом Худяка Ю. О., Павлюченка О. П., Буянкіна О. К. до управління культури Полтавської облдержадміністрації, обласної бібліотеки для дітей імені П. Мирного, Полтавської обласної ради про усунення перешкод у користуванні нежитловим приміщенням перебуває на розгляді в Апеляційному суді Полтавської області. До вступу ухвали Апеляційного суду в законну силу виконувати рішення Окружного районного суду не можна".

Тож **перше запитання**, на яке хотілося б отримати відповідь: що так квапило судовиконавців? Чи хто?

ПОМИЛКА ДРІБНОГО КЛЕРКА ЧИ ДАЛЕКОСЯЖНИЙ ЗАДУМ ВЕЛИКОГО ПАНА?

1973 року "Облміжколгоспбуд" спорудив житловий будинок по вул. Гагаріна, 5. Перший поверх будинку проєктувався під дитячу бібліотеку. За кошти міського бюджету було знесено два будинки та надано їх мешканцям 10 квартир, тож розміщення бібліотеки в цьому домі аж ніяк не було якоюсь млістю "Облміжколгоспбуду". Громада, платники податків сповна оплатили вартість спорудження бібліотеки (10 квартир — це вам не жарти!). Рішенням № 6 від 8 січня 1973 року виконком Полтавської міськради надав (!) дитячій бібліотечній приміщення першого поверху новозбудованого будинку по вул. Гагаріна, 5.

Коли заклади культури переводили у комунальну власність територіальних громад, щодо дитячої бібліотеки такого рішення прийнято не було. І тут постає **друге запитання**: це була помилка дрібного клерка чи далекосяжний задум великих панів?

Життя йшло, "Облміжколгоспбуд" трансформувалася в "Полтаваоблагробуд", бібліотека справно платила за оренду (останній договір було укладено строком до 2 квітня 2003 року). І ніхто ні в бібліотечі, ні в структурах обласної влади (хіба що за винятком когось посвяченого) не знав, що 29 жовтня 2001 року "Полтаваоблагробуд" одержав від управління житлово-комунального господарства Полтавського міськвиконкому свідоцтво

ЖУРНАЛІСТСЬКЕ РОЗСЛІДУВАННЯ

11 жовтня о 3 год. 30 хв. мешканці будинку по вул. Гагаріна, 5, прокинулися від потужного вибуху. Сторож обласної бібліотеки для дітей ім. Панаса Мирного, розміщеної на першому поверсі, кинувся до дверей — вони були підперті. Сергій Степанович Якименко, колишній афганець, здолав перешкоду, вискочив на вулицю, але не побачив нікого. А читальний зал бібліотеки палав. Нападники, мабуть, не випадково обрали крайнє вікно, найдалше від вхідних дверей, для того, щоб кинути вибухівку: автомобіль можна було поставити за рогом і миттєво зникнути з місця злочину. Сторож викликав пожежників і міліцію та кинувся гасити пожежу з вогнегасників. І хоч рятівники прибули дуже швидко й загасили пожежу, вона знищила величезну кількість найцінніших книжок, що зберігалися у читальному залі.

Сергій Якименко каже, що такий запах, який стоїть тепер у приміщенні бібліотеки, він чув в Афганістані. Без пороху, мабуть, не обійшлося.

Дивитися на спалений читальний зал без сліз неможливо. Плачуть працівники бібліотеки, відбираючи ті мокрі й закіптюжені томики, які ще можна просушити і врятувати. А на ву-

лиці стоять і плачуть перехожі, дивлячись на купу обвуглених книжок, які вже ніколи не розгорне дитяча рука. На обкладинці однієї з них — обличчя Ліни Костенко в обрамленні чорного згару.

Я довго дивилася на обгорілий Герб, Державний прапор і полтавський рушник із традиційним узором — Деревом життя — на стіні читального залу; на мертві квіти, які так його прикрашали...

Говорять про дві версії злочину. Перша звучить так: вони оголосили нам війну. Вони — це ті, хто зник пливати на символи, що сьогодні висять на стіні бібліотеки обвуглені й оособлюють Державу, Свободу і Справедливість, неперервність розвою української нації. Задля "лакомства нещасного" творили вони свої обрудки з приміщенням бібліотеки, завершивши геростратівським спаленням його.

Друга версія — політична. Це може бути провокація маргінальних політичних сил, що обслуговують противників обласної влади.

Побажаємо слідчим швидко знайти злочинців. А поки що проаналізуємо події, які передували підпалу.

ХТО СПАЛИВ БІБЛІОТЕКУ?

№ 519 на право власності на житловий будинок по вул. Гагаріна, 5. Чорним по білому у свідоцтві написано, що видане воно на підставі рішення Полтавської міської ради № 682 від 30.11.1973 року.

І ось тут ми й доходимо до тих сенсаційних обставин, про які я говорила на початку статті. У наданій облдержадміністрації копії цього "вікомного" рішення № 682 немає жодного слова про право власності, дозвіл на приватизацію і т. ін. Рішення називалося "Про затвердження акта Державної приймальної комісії щодо прийому в експлуатацію 40-квартирного житлового будинку по вул. Гагаріна, 5". У рішенні — єдиний пункт: "Затвердити акт Державної приймальної комісії про прийом в експлуатацію 40-квартирного житлового будинку по вул. Гагаріна, 5, відділу капітального будівництва "Облміжколгоспбуду".

Якщо йти за такою схемою, то варто нам із вами, шановний читачу, дізнатися номер рішення Полтавського міськвиконкому про затвердження акта приймальної комісії щодо будь-якої споруди — і далі можна вимагати, щоб нам оформили свідоцтво на право власності.

Отож **запитання** наступне, уже **третє**: хто, чому і за які гарні очі розпорядився видати свідоцтво, пославшись на рішення, котре абсолютно не стосується права власності?

Є у цьому свідоцтві ще одне темне місце. Право власності посвідчується на "19 квартир та вбудовані нежитлові приміщення, загальною площею 547,1 кв. м". Але ж площа самої бібліотеки становить 515 кв. м!

— Свідоцтво про право власності на житловий будинок є ключовим документом у справі, і складене воно з порушеннями, — говорить виконувач обов'язків начальника управління культури облдержадміністрації Г. Фасій.

7 листопада 2002 року "Полтаваоблагробуд" продає 495 кв. м приміщення бібліотеки

ВАТ "Полтавагаз" за 185,7 тис. грн. **Запитання четверте**: чому ця операція тримається в таємниці від працівників, громадськості й навіть органів влади?

Працівники бібліотеки довідуються, що її продали, лише 28 лютого наступного, 2003-го, року.

Директор бібліотеки Леонід Чобітько говорить:

— Нам "Полтаваоблагробуд" мав першим запропонувати купити це приміщення. І обласна рада за тодішньою ціною могла б його для нас придбати. Однак маємо таємний продаж. І "Полтавагаз" відмовляє нам в оренді.

Коли 15 вересня ц. р. питання про бібліотеку обговорювалося на президії обласної ради, її депутат, відомий аграрій Олександр Коросташов сказав, що він один із засновників "Полтаваоблагробуду", але про продаж приміщення бібліотеки нічого не знав, отже, на правлінні об'єднання це питання не порушувалося. Що ж виходить: власність колективна, а продає її одноосібно голова правління О. П. Даценко?

В останній день 2003 року ВАТ "Полтавагаз" продає бібліотеку ТОВ "Темп-1" із Карлівки за 225 тис. грн. Хто стоїть за цією структурою? — **п'яте запитання**, на яке хотілося б знати відповідь. А "Темп" перепродує приміщення трьом бізнесменам — Юрієві Худяку, Олександрові Павлюченку і Олександрові Буянкіну. Придбавши його за 509 тис. грн., вони тепер кажуть, що можуть поступитися лише за 500 тис. доларів. І це наштовхує на думку, що в усьому ланцюжку перепродажу можуть фігурувати тіньові суми.

17 липня 2005 року на міліцейському сайті можна було прочитати повідомлення такого змісту: "Перевищення службових повноважень. Службове підроблення. 16 липня 2005 р. встановлено, що 26.11.2003 р. посадові особи ВАТ "Полтавагаз" підрили виписку з протоколу засідання правління ВАТ "Полтавагаз" про розгляд заяв та надання дозволу на реалізацію приміщення Полтавської обласної дитячої бібліотеки по вул. Гагаріна, 5, на користь ТОВ "Темп-1", м. Карлівка, за ціною 220000 грн., хоча при проведенні незалежної експертної оцінки ринкова вартість вказаного приміщення становить вищу суму, чим завдано збитків державі на суму 1 197 000 грн. Ведеться слідство".

Ланцюжок перепродажу все далі відводить від допущених на початку порушень Закону України "Про бібліотеки і бібліотечну справу", "Основа законодавства України про культуру", Конвенції про права дитини. Павлюченко, Худяк і Буянкін уже з чистою совістю могли подавати до суду позов із вимогою не чинити їм перешкод у користуванні приміщенням. І Окружний районний суд Полтави, керуючись Законом України "Про власність", їхній позов задовольнив.

Але хто й коли нарешті задовольнить вимоги працівників бібліотеки, депутатів, громадськості перевірити законність приватизації приміщення бібліотеки "Полтаваоблагробудом"? Хто й коли доведе до кінця крими-

нальну справу, порушену за фактами розтрат у ВАТ "Полтавагаз", де одним із епізодів є бібліотека?

29 серпня 2005 року той же Окружний районний суд за позовом згаданих вище трьох бізнесменів змінив спосіб виконання свого рішення від 24 січня 2005 року: з "усунення перешкод у користуванні нежитловим приміщенням" — на "виселення". Ще й зазначив, що така "зміна способу виконання не порушує будь-яких прав та законних інтересів". Вельми сумнівне, як на мене, твердження. Бо як же із правами маленьких читачів, гарантованими Конституцією України та Законом "Про бібліотеки і бібліотечну справу", Конвенцією про права дитини?

ЩО РОБИТИ?

Мінкультури необхідно терміново звернутися до керівника Департаменту державної виконавчої служби Мін'юсту України або заступника міністра юстиції України з проханням зупинити дії щодо примусового виселення Полтавської обласної бібліотеки для дітей ім. Панаса Мирного. Полтавська облдержадміністрація називає такі підстави для призупинення примусових дій:

— державний виконавець неправомірно та передчасно застосував до бібліотеки примусову форму виконавчого провадження;

— в Апеляційному суді розглядається апеляційна скарга на ухвалу Окружного районного суду про виселення бібліотеки;

— за фактом продажу приміщення (другого з трьох) відкрито кримінальну справу;

— у провадженні Господарського суду Полтавської області перебуває справа про визнання договору купівлі-продажу бібліотеки повністю недійсним (першого із трьох продажів).

9 вересня голова облдержадміністрації Степан Бульба звернувся з поданням на ім'я голови обласної ради Володимира Гришка з пропозицією скликати позачергове засідання сесії обласної ради для розгляду питання про обласну бібліотеку для дітей. На жаль, подання "відфутболили" з формальних причин: мовляв, суперечить статтям 22, 23 Регламенту обласної ради, згідно з якими "ініціатор розгляду питання вносить погоджений проект рішення". Хоча в цій неординарній і загрозливій ситуації саме колективна мозкова атака на проблему могла б мати успіх.

Тепер облдержадміністрація готує подання "за всіма правилами".

... А я оце сиджу й читаю довідку Управління майном Полтавської обласної ради, де говориться, що станом на 28 липня 2005 року на території Полтави відсутнє інше спеціалізоване, рівноцінне упорядковане приміщення, яке відповідає вимогам Закону України "Про бібліотеки і бібліотечну справу". І сумно мені стає: це ж до чого треба було розтринькати, порозпродавати надбання територіальної громади, щоб в обласній власності не залишилося пристойних будівель? Усе то по віддавали в міську власність, як Калетський корпус, щоб народ навіки втратив пам'ятку архітектури, бо ж орли гнізда Кукобиного її під своє крило брали тільки для того, щоб швиденько продати; то всляким мордатим коритникам попродавали. Для чого ж Управління майном обласної ради утримувати, якщо навіть для скромної дитячої бібліотеки приміщення немає?

Розглядаються різні варіанти переселення бібліотеки, кожен із яких має свої мінуси. Переселити на вул. Фрунзе, 49, — заперечуватиме керівництво телерадіокомпанії "Лтава". Приєднати до обласної бібліотеки для юнацтва ім. Олеся Гончара — так її саму загнали аж до чорта в зуби, — хіба туди маленька дитина дійде? А доїхати нічим. Розмістити разом із міською бібліотекою у новозбудованому приміщенні в районі відомого полтавця сотого магазину? Але якщо обрлада і приєднає свої кошти до міських, то там дитячій бібліотечі не вистачатиме площі. Обговорюється і варіант перенесення бібліотеки до Обласного центру виховання учнівської молоді, хоч воно для цього й не пристосоване...

Як далі розвиватимуться події, повідомимо. Найгірше, якщо через кілька днів судовиконавці почнуть свою непопулярну роботу.

● **Ганна ДЕНИСКО,**
журналістка, м. Полтава

P.S. Довелось днями почути таку версію: усі біди дитячої бібліотеки почалися з того, що її відвідав один великий пан. І мовив: "Гарне приміщення..."

ПРЕМ'ЄРА РУБРИКИ: УКРАЇНА, АРБАТ, 9

Давно маю намір розповісти на сторінках "Слова Просвіти" про єдиний за межами нашої держави Культурний центр України, адреса якого більше, ніж промовиста: Москва, Арбат, 9. Центр почав діяти ще в листопаді 1998 року, він є власністю України, підпорядковується адміністрації Президента. Постійно репрезентуючи національну культуру і духовність, Центр веде статистику своєї діяльності: відвідувачів і користувачів послугами Центру — понад сто тисяч, заходів — близько тисячі. Презентативний цей заклад, по суті, має бути серцем української діаспори в Росії, культурним представництвом нашої вітчизни в Москві. Мій задум не лише визрів, а й мав потужний поштовх — цьогорічний День незалежності я провела саме там — у "форпості української духовності на московській землі". Почула й побачила багато, тож пропоную читачам нову рубрику для циклу матеріалів: "Україна, Арбат, 9".

Для прем'єри рубрики обираю перше знайомство. Сподіваюся, що тут діється про Володимира Мельниченка, генерального директора культурного центру України в Москві, науковця, журналіста, автора багатьох книг і публікацій, наших читачів вельми зацікавить. Значна частина його книг — "Україна на Арбаті, 9", "Прапор України на Арбаті", "Михайло Грушевський: я оснувався в Москві, Арбат, 55" створені саме тут, на Старому Арбаті, починаючи з 2001 року, коли Володимир Юхимович очолив колектив культурного центру.

Генеральний директор В. Ю. Мельниченко — сьогодні наш гість. І крім його розповіді про щоденну діяльність Центру у вересні наша розмова торкалася чи не найголовнішого ідеологічного напрямку роботи Центру — його Шевченківського проекту.

Любов ГОЛОТА: Володимире Юхимовичу, розкажіть про святянам, що тут діється на Арбаті, 9, під українським прапором у серці Москви?

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО: Культурний центр — унікальна, поки що єдина за кордоном українська державна установа такого роду. Його завдання — всебічне сприяння утвердженню й зміцненню міжнародного авторитету України. Конкретніше — пропаганда української культури й духовності в Росії, ознайомлення зарубіжної громадськості з історією, культурою, внутрішньою та зовнішньою політикою України, її досягненнями в суспільному й культурному житті. Це — участь у реалізації програм міжнародного співробітництва у галузі розвитку гуманітарних, науково-технічних та інформаційних зв'язків. Особливо важливий напрям роботи — робота з українською діаспорою в Російській Федерації, співробітництво з українськими національно-культурними автономіями та організаціями, реалізація освітніх програм.

Л. Г.: Володимире Юхимовичу, я щойно прочитала Ваш рукопис "Тарас Шевченко: "Пустилися ми Москву споглядати". Скоро він стане книгою, яка, безсумнівно, додасть нових штрихів до кількох перебувань Тараса Григоровича в Москві, його останньої, смертної дороги в Україні через Москву. У якому контексті Ви провадили своє дослідження?

В. М.: Не ставлячи під сумнів модерних і постмодерних технологій у шевченкознавстві, нітрохи не заперечуючи вивчення життя й особистості Шевченка крізь призму психоаналізу та впровадження етнопсихологічного дискурсу в дослідження творчості поета і т. ін., відчував потребу продовження

традиційних історичних досліджень. Можна сказати, що я перебував у річищі підготовленої Інститутом літератури імені Т. Г. Шевченка чотиритомної Шевченківської енциклопедії та синтетичної наукової біографії Кобзаря. На мій погляд, у перспективі треба також створити багатотомну Шевченківську біографічну хроніку.

Л. Г.: А які московські хроніки, що до цього не використовувалися, стали джерелами Вашого дослідження?

В. М.: Основне джерело, безперечно, — щоденники й листи самого Тараса Григоровича, в яких він розповідає про своє перебування в Москві, його твори, зокрема, написані в місті або під впливом московського перебування. Автори книги "Шевченко в Москві" (І. Карабутенко, О. Марусич, М. Новохатський) навіть стверджували таке: "Без перебільшення можна сказати, що Москву він (Шевченко) згадає мало не на кожній сторінці "Щоденника". Насправді це перебільшення, хоча Москва згадується поетом часто (понад 30 разів), а в листах — понад 40 разів. За цими безцінними Шевченковими документами йдуть спогади, щоденники, листи й інші матеріали поетових знайомих, які зустрічалися з ним у Москві, або людей, які мали певну інформацію про його відвідини міста.

Велике значення мають документи, що дали змогу встановити конкретні адреси перебування Шевченка в Москві. Це — архівні матеріали, різноманітні путівники по Москві й довідники ("Книга адресов жителів Москви", "Адрес-календар жителів Москви", "Вся Москва", інші адресні книги мешканців Москви, у тому числі чиновників і службовців); плани міста середини XIX століття; маловідомий "Алфавітний указатель" до планів усіх адміністративних діляниць

З ПЕРШИХ УСТ

ВЕРЕСЕНЬ У КУЛЬТУРНОМУ ЦЕНТРІ УКРАЇНИ

Вересень у Культурному центрі був особливо насичений. Відвідувачі змогли ознайомитися із книжковими виставками, зокрема до 160-річчя з дня народження І. К. Карпенка-Карого, для них демонструвалися відеопрограми, серед яких — документальні фільми "Українське мистецтво. Світові величини" з Дмитром Горбачовим і "Консонанс" про хоровий спів українців (автори Ігор Жук і Валентин Марченко). Відбулася презентація "Українсько-англійсько-японського розмовника" (Львів, 2005; автор — професор Андрій Медведєв). Запам'ятався черговий Український музичний салон.

Хвилюючим був вечір пам'яті протесту Василя Стуса, В'ячеслава Чорновола, Івана Дзюби проти хвилі арештів української інтелігенції в 1965 році. Ми запросили до себе доктора історичних наук Георгія Касьянова та колишнього політв'язня, правозахисника Василя Овсієнка, який півтора року перебував у в'язниці разом із Василем Стусом. Ішлося також про сучасне паломництво українців до Сандормохи і Соловків: нині у Культурному центрі розгорнута фотовиставка "Проша до Голгофи українців. 2005 рік", підготовлена активістами української діаспори в Москві Тарасом Дудком, Христинією Кашубою, Віталієм Ляшукком.

На початку вересня Культурний центр узяв активну участь у підготовці українського сегмента XVIII Московської міжнародної книжкової виставки-ярмарку. Центр мав на ній окремий стенд, на якому були виставлені кілька наших книг, виданих українською мовою в Москві, зокрема "Прапор України на Арбаті" та "Михайло Грушевський: Я оснувався в Москві, Арбат, 55".

Виокремлюю два дні роботи Центру наприкінці місяця. 28 вересня вранці в Меморіальній кімнаті, присвяченій Тарасу Шевченкові й Михайлу Грушевському (відкрита у нас у квітні цього року за участю президента Академії педагогічних наук України, академіка Василя Кременя), пройшов Шевченківський урок з українським класом Московського лінгвістичного ліцею № 1555. Діти вперше дізналися про те, що поет неодноразово бував в арбатському ареалі, блукав по його "закарлючистих вулицях". У квітні 1861 ро-

ку, коли прах Шевченка перевозили з Петербурга в Україну, домовина з тілом поета була встановлена у храмі Тихона Амафунтського на Арбатській площі, неподалік від якої тепер розташований Культурний центр.

Увечері в рамках масштабного проекту "Презентація" Станіслав Лазебник представив написану ним разом із Ольгою Гавурою книгу про українців Канади "Роздуми на мосту з двобічним рухом" (К.: Етнос, 2004). А заслужений журналіст України Олег Гусєв презентував "Преображення на Помаранчевому майдані" — першу в світі книгу, присвячену Помаранчевій революції, що була надрукована вже наприкінці 2004 року.

29 вересня, у день народження Михайла Грушевського, працівники Культурного центру та Посольства України поклали квіти до меморіальної дошки Грушевському на вул. Погодинській, 2/3, де Михайло Сергійович жив на початку 30-х років минулого століття. "Вот уже 4-ый год живу я поневоле в Москве, оторванный от Киева", — писав учений у гіркому й відчайдушному листі до В'ячеслава Молотова незадовго до смерті. Тоді Грушевський в одному реченні підбив найважливіший підсумок свого життя: "Я всю жизнь свою посвятил исследованию истории Украины".

Того дня Культурний центр уперше організував панахиду по Михайлові Грушевському в храмі Св. Архистратига Михайла, що поруч із будинком, де мешкав великий українець.

Центр презентував персональну виставку гобеленів народної художниці України, академіка Академії архітектури України Людмили Жоголь, яка збрала зацікавлених українців, московську творчу еліту в галузі декоративного мистецтва. Усі витвори золотих рук майстрині дишають Україною, передають її самотні й неповторні життєві барви. Перед гобеленами

Жоголь спливають у пам'яті слова Василя Симоненка: "Україно, ти для мене диво..." Людмила Євгенівна пообіцяла виткати гобелен спеціально для Українського дому в Москві.

Під час відкриття виставки Людмили Жоголь відбулася презентація унікального альбому-каталогу Зої Чегусової "Декоративне мистецтво України кінця XX століття", що розгортає захопливу картину творчості провідних художників професійного декоративного мистецтва.

Тоді ж у Культурному центрі пройшов "круглий стіл" "Російська поезія в Україні" у рамках четвертого Московського міжнародного фестивалю-бієнале поетів, у якому взяли участь поети з Дніпропетровська, Харкова, Одеси, Івано-Франківська, Сімферополя.

У вересні у нас побували з діловим візитом голова Комітету телебачення і радіомовлення України Іван Чиж і перший заступник керівника Державного управління справами Президента України Юрій Лузан. 23 вересня міністр закордонних справ України Борис Тарасюк провів у Центрі зустріч з активом української діаспори в Росії, відзначивши активну й плідну роботу колективу нашого центру в царині пропаганди української культури й духовності. Глава Адміністрації Президента України Олег Рибачук, який уважно ознайомився з роботою Центру, записав у книзі почесних гостей: "Культурному форпосту європейської країни зі ширим охопленням від того, що ви робите, від вашого духу, ентузіазму й професійності!"

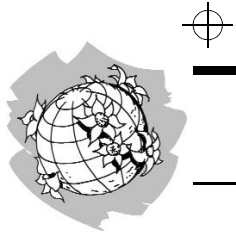
Погодьтеся, що Культурний центр України в Москві живе цікаво і розмаїто.

• **Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО**, генеральний директор Культурного центру України в Москві, доктор історичних наук

У Центрі виступають українці Башкортостану

ЯК ШЕВЧЕНКО МОСКВУ СПОГЛЯДАЄ

Володимир Мельниченко із "талісманом" — Богданом Ступкою

Москви, що містить перелік тодішніх міських соборів, храмів, монастирів, готелів, поліцейських будок, а також "казенних, общественных и владельческих домов".

Серед історичних документів, які розкривають перебування домовини з прахом Шевченка у храмі Тихона біля Арбатських воріт, на першому місці стоять спогади очевидців цієї події, передусім Олександра Лазаревського, маловідомі матеріали від причетних до неї людей, наприклад, студента Московського університету з України Миколи Шугурова. Також я вперше залучив архівні документи Центрального історичного архіву Москви, що розповідають про храм святого Тихона та його священників, які відслужили панахиду над прахом Тараса Шевченка.

Великою підмогою у висвітленні московської атмосфери часів Кобзаря стали вперше використані нариси та спогади сучасників тодішньої Москви, зокрема давно забутих побутописців міста І. Кокорева та П. Вістенгофа, приват-доцента Московського університету М. Давидова, академіка М. Богословського, а ще — корінного москвича і найпліднішого перекладача й видавця творів Шевченка російською мовою І. Белоусова та ін.

Л. Г.: Які дослідницькі завдання Ви ставили перед собою?

В. М.: Хотів зосередитися на малодосліджених або зовсім нерозкритих сюжетах перебування Шевченка в Москві і мав перед собою такі завдання: розповісти про те, як поет, кажучи його словами, "споглядав Москву", де і в кого він у місті побував, що встиг побачити й оцінити, якими московськими бульварами, вулицями й провулками проходив чи проїжджав, які будинки, палаци, церкви й поліцейські будки його оточували. Оскільки значну частину часу в Москві поет провів у староарбатському та приарбатському ареалах, ці адреси стали предметом особливої уваги. Мені хотілося доповнити сучасною інформацією щоденникові записи Шевченка про його відвідини Москви в березні 1858 року, встановити адреси москвичів, у яких побував Тарас Григорович, — із тим, щоб найближчим часом скласти нарешті карту його перебування в місті, акцентувати деякі моменти впливу московських знайомих на творчість і долю Шевченка. І, звичайно ж, уточнити прізвища учасників панахиди, розкрити історію перебування домовини з прахом Кобзаря в храмі святого Тихона на Старому Арбаті 27—28 квітня 1861 року.

Можливо, на цих напрямках дослідження мені вдалося додати нові штрихи до московських сторінок біографії Тараса Шевченка.

Л. Г.: Володимире Юхимовичу, Культурний центр України в Москві здійснює масштабний проект "Тарас Шевченко", що має завершитися до 200-річного ювілею з дня народження Тараса Григоровича Шевченка.

В. М.: Нам є чим звітувати перед державою в царині пропаганди в Росії життя і творчості національного генія. Щороку в березні у Культурному центрі проходять урочисті вечори й концерти, присвячені Шевченкові, на які ми запрошуємо відомих артистів, діячів науки й культури. Скажімо, 2002 року до нас із Санкт-Петербурга приїхав народний артист України й Росії Валерій Івченко. Зал буквально завмер, коли Шевченкові поезії читав народний артист Росії Олексій Петренко.

2003 року на урочистості, присвячені Кобзареві, до Центру приїхав із шевченкіаною народний артист України, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка Анатолій Паламаренко. В урочистому вечорі, присвяченому 190-й річниці з дня народження Шевченка, взяли участь Надзвичайний і Повноважний Посол України в Російській Федерації Микола Білоблочкий і народний депутат України, директор Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка Національної академії наук України, академік Микола Жулинський. 2005 року на Шевченківських святах у Культурному центрі побував народний депутат України, голова Всеукраїнського товариства "Просвіта" імені Т. Г. Шевченка поет Павло Мовчан. В урочистому концерті взяв участь ансамбль солістів "Благовіст" Українського академічного фольклорно-етнографічного ансамблю "Калина". Поетичну композицію "Не питайте свою долю" за баладами і думами Тараса Шевченка блискуче виконала народна артистка України, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка Раїса Недашківська.

У рамках проекту "Тарас Шевченко" в Центрі раніше, ніж в Укра-

Народний артист Анатолій Паламаренко підкорив зал своїм виступом

їні, відбулася презентація перших томів Повного — дванадцятитомного — зібрання творів Кобзаря. Також у нас пройшла презентація документального телефільму "Мій Шевченко", знятого на "Студії 1+1". Глядачі зустрілися з авторами фільму Юрієм Макаровим та Оленою Чекан. Постійно приїздять до Центру лауреати Національної премії імені Тараса Шевченка, а славетний Богдан Ступка вже став нашим живим талісманом. У нас виступали Ніна Матвієнко, Марія Стеф'юк, Євген Станкович, Микрослав Скорик, пройшла фотовиставка Василя Пилип'юка, кілька

разів виставлялися гобелени Людмили Жоголь... Навесні 2003 року ми запросили до себе співробітників Шевченківського національного заповідника в Каневі й разом із ними відкрили книжкову виставку "Безсмертне слово Кобзаря" з фондів заповідника. Відвідувачі центру мали змогу подивитися відеофільм про Шевченківський заповідник і Тарасову гору.

Л. Г.: Це був масовий український десант, успішному представництву якого Ви сприяли. А які творчі розробки Центру вразили Москву і її мешканців?

В. М.: До 190-річчя з дня народження поета в Культурному центрі пройшла презентація монографії лауреата Національної

премії імені Тараса Шевченка включили всенародний похід останнім шляхом Кобзаря з Петербурга в Україну навесні 1861 року. Мабуть, найкраще це було б зробити в 2011 році, до 150-річчя перепоховання Тараса Шевченка.

У цьому контексті Москва має посісти ключове місце на російському відрізку походу, а в ній головні події мають відбутися в Культурному центрі України в Москві та недалеко від нього — на тому місці, де була церква Тихона Амафунтського. До речі, вона чекає зримого закарбування до пам'яті сучасної Москви, адже церкві святого Тихона в новій Росії поталанило значно менше, ніж сусідній, теж знесеній, церкві Бориса і Гліба біля Арбатських воріт. У

У Культурному центрі вітають Юрія Барабаша з отриманням Національної премії імені Тараса Шевченка

премії імені Тараса Шевченка, доктора філологічних наук Юрія Барабаша "Коли забуду тебе, Єрусалиме..."

Щороку Центр організовує конкурс на краще читання поетичних творів Шевченка серед московських студентів і школярів, а в московському лінгвістичному ліцеї № 1555 проводить Шевченківські уроки.

Проте найголовнішим нашим подарунком до Шевченківського ювілею став вихід у світ збірки вибраних поетичних творів Кобзаря українською і російською мовами, упорядкований у Культурному центрі за підтримки Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка Національної академії наук України та Національного музею Тараса Шевченка. Збірник покліканий популяризувати творчість національного генія серед української діаспори в Росії та інших країнах СНД. Видання щедро ілюстроване малюнками, офортами і малярськими творами Шевченка, які віддзеркалюють ще одну яскраву грань його могутнього таланту, наочно підтверджують його неосяжний мистецький потенціал. Ми розіслали її в усі організації української діаспори в Росії та в обласні російські бібліотеки.

Наступним важливим кроком, який обов'язково матиме добре продовження в майбутньому, стало відкриття в Центрі 27 квітня 2005 року Меморіальної кімнати, присвяченої Тарасу Шевченку й Михайлу Грушевському. Тепер кожний може отримати потрібну інформацію про перебування Кобзаря в Москві. Із часом ми підготуємо пішохідну й автобусну екскурсії по Шевченківських місцях Москви.

У процесі нашої специфічної культурницької роботи в столиці Росії виникають ідеї й пропозиції з відзначення 200-річного ювілею, які виходять за рамки Культурного центру.

Л. Г.: Можливо, варто оприлюднити їх у нашій розмові та закликати громадськість підтримати їх словом і ділом?

В. М.: Передусім треба подумати про те, щоб у концепцію відзначення 200-річчя з дня народ-

ження Тараса Шевченка включили всенародний похід останнім шляхом Кобзаря з Петербурга в Україну навесні 1861 року. Мабуть, найкраще це було б зробити в 2011 році, до 150-річчя перепоховання Тараса Шевченка.

У цьому контексті Москва має посісти ключове місце на російському відрізку походу, а в ній головні події мають відбутися в Культурному центрі України в Москві та недалеко від нього — на тому місці, де була церква Тихона Амафунтського. До речі, вона чекає зримого закарбування до пам'яті сучасної Москви, адже церкві святого Тихона в новій Росії поталанило значно менше, ніж сусідній, теж знесеній, церкві Бориса і Гліба біля Арбатських воріт. У

травні 1997 року навпроти кінотеатру "Художественный" було відкрито пам'ятний знак, присвячений церкві Бориса і Гліба, а також зведено чималеньку каплицю, на якій читаємо: "Часовня во имя святых Благоверных Стратотерпцев Бориса и Глеба по благословению Святейшего Патриарха Московского и всея Руси Алексия II. Сооружена в 1997 году... в пределах исторического места размещения храма во имя святых Бориса и Глеба, построенного в 1483 году, перестроенного в XVI и XIX веках и разрушенного в 1930 году, а также на месте церкви святителя Тихона Амафунтского у Арбатских ворот, существовавшей здесь в начале XVII века до 1933 года".

Каплицю справді збудовано лише приблизно "в межах історичного місця розміщення храму в ім'я святых Бориса і Гліба", бо цей храм містився значно далі, у бік до Воздвиженки, а стоїть каплиця практично на місці церкви святителя Тихона Амафунтського... Так що ми маємо тепер можливість відслужити панахиду та поставити свічку за упокій душі Кобзаря на тому місці, де стояла його домовина 27—28 квітня 1861 року. Починаючи з нинішнього року, Культурний центр робитиме це щорічно. Утім, оскільки каплиця в ім'я святителя Тихона Амафунтського відсутня, то доцільно порушити пи-

тання про встановлення хоча б окремого пам'ятного знака на честь церкви, яка дала пристановище праху великого українця.

Очевидно, що треба встановити меморіальну дошку на одному з московських будинків, які відвідував Тарас Шевченко. Враховуючи те, що не всі вони збереглися, скажімо, давно немає найпершого у цьому ряду будинку Щепотьєвої у Вороніковському провулку, в якому мешкав Щепкін, можна було б розглянути принаймні два варіанти. Перший — будинок № 24 на Тверському бульварі, в якому Шевченко трічі побував у Сергія Аксакова. Другий — будинок Російської академії живопису, скульптури й архітектури на М'ясницькій, 21, куди поет двічі приходив до Аполлона Мокрицького. Тим паче, що Шевченко був академіком Петербурзької академії мистецтв.

Уже тепер треба визначитися, хто з шевченкознавців, які володіють письменницьким даром, міг би підготувати книгу "Шевченко" в серії "Жизнь замечательных людей" для московського видавництва "Молодая гвардия". Це дасть можливість розповісти багатьом новим читачам у Росії та за її межами про життя і творчість великого Кобзаря. В Україні доцільно видати новітню колективну монографію (чи збірник статей) на тему "Московські друзі і знайомі Тараса Шевченка", в якій розкрити стосунки поета з Михайлом Щепкіним, Осипом Бодянським, Михайлом Максимовичем, Варварою Рєпніною та іншими сучасниками Шевченка, згаданими в цій книзі. Було б доцільно провести в Культурному центрі України в Москві наукову конференцію "Шевченко і Москва" на базі Московського і Київського університетів та Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України. З урахуванням того, що московський маршрут Тараса Григоровича тепер відомі, можна було б зняти про них документальний фільм, який допоможе багатьом уявити поета в Москві середини 40—50 рр. XIX століття та побачити сучасний вигляд будинків і місць, у яких він побував.

Нарешті, хочеться сподіватися на підтримку держави у спорудженні біля входу до Культурного центру України в Москві пам'ятника Тарасу Шевченкові, що стане гідним українським наголосом не лише в арбатському ареалі, а й в усій Москві та Росії. Хай би Тарас Григорович постав на Старому Арбаті молодим, яким він уперше (липень 1844 року) приїхав у першопрестольну й написав у ній геніально-болісний "Чигрине, Чигрине"...

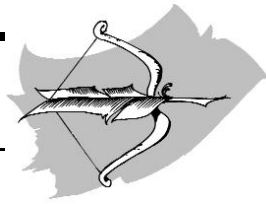
*Не рвіть, думи, не паліте!
Може, верну знову
Мою правду безталлану,
Моє тихе слово.*

Записала
Любов ГОЛОТА

Фото **Любові БОГДАН**

Черкаський народний хор

Комуністична ідеологія вже давно не панує в нашій школі, а замість неї там фактично немає ніякої іншої. У результаті цього ідеологічного вакууму маємо вже ціле покоління української молоді, яка не сповідує жодних ідеологічних цінностей, окрім “золотого теляти”.

На цьому тлі бадьорі заяви міністра освіти, соціаліста Николаєнка про повний, так би мовити, “ажур” в українській школі — просто заяви професійно непридатної людини. Бо підвищення зарплатні вчителям і готовність шкіл до нового навчального року міг би забезпечити сьогодні на місці Николаєнка кожен другий завгосп загальноосвітньої школи.

І все ж звинувачувати міністра у відсутності ідеологічного виховання в українській школі не варто. Бо не його провина в тому, що цього виховання й досі немає. Але за те, що на місцях його підлеглі так само, як у старі “добрі” радянські часи, придушують будь-яку новаторську педагогічну думку, пан-товариш Николаєнко несе повну відповідальність. І якщо сьогодні спитати з нього за це немає кому, то це зробить згодом саме життя, коли після виходу на пенсію тому ж міністрові доведеться доживати свого віку серед тих “біроботів”, котрих він сьогодні забезпечує вчителями і світлим класами. Оскільки вчителям, які хочуть виховувати замість тих “біроботів” справжніх українських громадян, сьогодні немає місця в школі.

Промовистим доказом цього може слугувати вчительська доля Миколи Аннусова з ледь не найсхіднішого села України — Бараниківки Біловодського району Луганської області.

Село отримало назву від імені свого засновника — запорізького козака Бараника. Сьогодні один із його нащадків, який мешкає у селі свого славетного прасурца, ставши великим землевласником, змінив дідівське прізвище на Бароніков. Так, на його думку, більш “благородно”. А це не що інше, як логічний наслідок виховання в “інтернаціональній” радянській школі.

Із того часу, як Барон (так одностайно зветь того манкурта) закінчив Бараниківську середню школу, в самій школі нічого не змінилося. Хіба що зникла керівна і спрямовуюча рука КПРС і осліплення на всіх уроках та в підручниках тієї ж керівної і спрямовуючої. А в усьому іншому — без змін: та ж бездуховність, національна безідейність і стандарти подвійної моралі на кожному кроці педагогічного процесу в стилі “а ля совок”.

Усе в цій школі могло б бути інакше, і вона замість манкуртів на кшталт Барона вже давно випускала б гармонійно розвинутих громадян-патріотів...

Ще на початку 30-х років минулого століття Степан Шевчук приїхав в одне з луганських сіл з Умані для розбудови української національної школи на Слобожанщині. Сумновідомі події того ж десятиліття призупинили його діяльність.

На початку 90-х його вник Микола Аннусов вирішив самотужки продовжити подвижницьку справу свого діда, але вже 1995 року його взагалі змушили піти з Бараниківської школи. Для неї Микола Іванович, із волі керівництва Біловодського району, і досі залишається персоною *non grata*. Відомий репресований учитель Іван Дреев ду-

Відсутність сучасної національної ідеї в Україні має виразно негативні наслідки в усіх сферах нашого державотворення. Адже якщо немає національної ідеї, то немає й державної ідеології. А це прямо відбивається на системі освіти — як вищій, так і середній.

же влучно сказав про подібні факти цькування усього самостійно мислячого: “Маховик сталінської людоежерної машини крутиться і ще довго буде крутитися. Я вже втратив віру в те, що він колись зупиниться”.

Ось як розгорталася ця бараниківська драма. Після Першого з’їзду педпрацівників уже незалежної України 1992 року Микола Аннусов, ковтнувши свіжого повітря змін, розробив власну комплексну програму національного виховання, навчання та розвитку дитини, починаючи з дошкільного віку, що ґрунтувалася на працях українських класиків-педагогів Сковоро-

вчилися слухати музику буття, співали, малювали, вчилися на природі рахувати, читати й писати. Будинок же, який у цей час добудовувала родина Аннусових, отримав від самих дітей назву “будинок радощів”. Його маленькі відвідувачі з гордістю розповідали всім, що вони учиняться саме там, а не в школі.

Факт сам по собі вельми промовистий. І досі на цьому подвір’ї панує якась невловима казкова атмосфера, хоча “будинку радощів” там не існує вже десять років...

Зате керівникові районної освіти Степановій педагогічна діяльність бараниківського вчителя видалася кричущим неподобством, і

Терпець подружжя Аннусових урвався, коли такі, з дозволу сказати, педагоги почали мститися їхній доньці-шестикласниці. До Бараниківки приїхав луганський кореспондент радіо “Свобода”. Після його виступу в ефірі Тетяну Степанову 2000 року звільнили з посади, але звільнили з підвищенням: з того часу вона обійняла посаду заступника райдержадміністрації з гуманітарних питань, на якій перебуває й досі.

Микола Аннусов працював у сільгоспідприємстві до 2002 року, поки воно не розпалося, а відтоді вже став справжнім безробітним і повністю присвятив себе домашньому господарству. Після перемоги Помаранчевої революції, для якої він як “рухівець” і помічник депутата Петра Олійника зробив у своєму районі чимало, сам луганський “губернатор” Олексій Данилов обіцяв Миколі Івановичу повну реалізацію його освітянських ідей.

Але Аннусова досі не допустили навіть працювати у школі під надуманою причиною, не те що на-

фривольне поведіння зі старшокласницями учитель-зоотехнік відверто-цинічно відповів: “Я ж раніше працював з тьолками!” Перед його звільненням завуч Наталя Шевченко на педагогічній нараді скаржилася: “Із-за жалоб Аннусової ми вынуждены расстаться с этим прекрасным человеком”.

Ця цитата не випадково наведена російською, бо Наталя Михайлівна викладає історію в українській школі принципово російською мовою, при цьому при кожній нагоді заявляє: “Я не люблю і не хочу розговоривати на чоловічому мові”. Її колега Олена Зосименко (за фахом бібліотекар), яка до школи працювала свинаркою, якимось після свого уроку історії зайшла до учительської кімнати, кинула на стіл підручник та істерично вигукнула: “Как я ненавижу этих бандеровцев, а еще нужно о них рассказывать ученикам!”

Без сумніву, ці дві русофилки з радістю сприйняли розпорядження Біловодського району про заміну двох факультативних годин на тиждень українського народознавства двома годинами поглибленого вивчення російської мови (чим не русифікація в дії?). На зауваження тієї ж Аннусової завуч заявила: “Что вы хотите, у нас же русскоязычное село!” (Чесно сказати, ми не зустріли в Бараниківці, окрім цих учительок історії, жодної російськомовної людини).

Цікаво, що в цій (є свідчення, що не тільки в цій) школі вивчення зарубіжної літератури обмежується творами лише російських письменників, тому учні позбавлені можливості долучитися до зарубіжної класики.

Луганський інститут підвищення кваліфікації вчителів стараннями методиста Віри Львівни Лоповок організовує щорічні курси для луганських учителів російської мови та початкових класів. Курси проводяться в Ростові-на-Дону, Воронежі та Москві. Набираються великі групи бажаючих підвищити свою кваліфікацію, оскільки наших учителів приваблюють безкоштовні готельні умови, які їм надають, чудове харчування і туристичні маршрути місцями російської слави. До того ж, добрі господарі нагороджують їх на дорогу дорогими продуктами наборами і методичною та виховною літературою, розрахованою на російські школи.

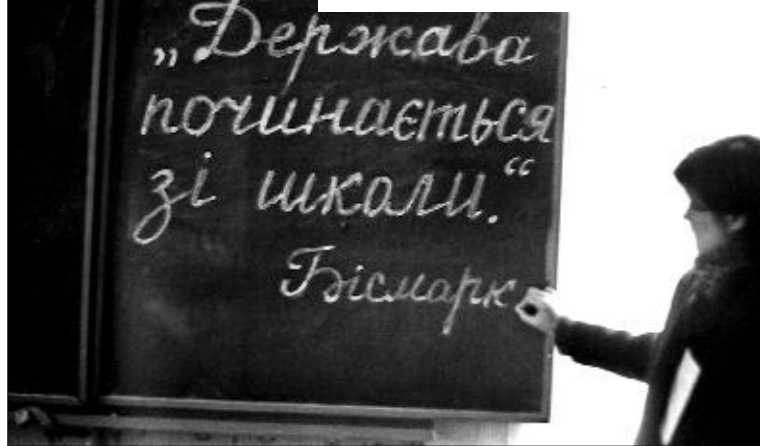
Відомо, що цими курсами опікується перша російська леді Людмила Путіна, яка дбає про розвиток російської мови не тільки в Росії, а й за її межами. І все це з мовчазної згоди й благословення шановного міністра-соціаліста...

Тож яких громадян матиме Україна через 10—15 років, враховуючи те, що така антидержавна освітянська політика провадиться не тільки в Біловодському районі на Луганщині, а, ймовірно, на ширших українських теренах?

І як розуміти міністра Николаєнка, який оптимістично заявляє, що в українській середній школі все гаразд? Усе гаразд у ній може бути тільки тоді, коли по всій Україні такі люди, як подвижницьке подружжя Аннусових, обіймуть керівні посади в освіті замість таких русифікаторів, як Тетяна Степанова. А подібним до Степанової взагалі не буде місця в українській школі.

• **Олександр КРАМАРЕНКО, Ірина МАГРИЦЬКА,** м. Луганськ

ОСВІТЯНСЬКА ДРАМА В БАРАНИКІВЦІ

Усе в цій школі могло б бути інакше, і вона замість манкуртів на кшталт Барона вже давно випускала б гармонійно розвинутих громадян-патріотів...

ди, Сухомлинського, Ушинського, Ващенка, Русової та інших.

Спочатку Миколу Івановича підтримали Біловодське райвно, Луганський інститут післядипломної освіти і навіть Київський інститут системних досліджень. Але після чергової зміни керівництва Біловодського району все це вже не мало для його нової завідувачки Тетяни Степанової аж ніякого значення: “Новшества нам не нужны. Хотите экспериментировать — езжайте назад в свою Россию!” (До цього Аннусов із дружиною як молоді спеціалісти працювали кілька років у Ростовській області, де, до речі, вітали їхню педагогічне новаторство). Таким чином, пані Степанова відкинула рекомендації Київського інституту системних досліджень щодо створення на базі Бараниківської середньої школи експериментального майданчика для втілення в життя задумів педагога-новатора.

Тоді Микола Аннусов нелегально створив у себе вдома недільну школу, де виховував своїх маленьких односельців за допомогою світу краси природи, гри, казки, музики, малюнка, фантазії та творчості. Авторитет учителя Аннусова серед бараниківців був дуже високим, і батьки охоче приводили до нього кожного недільного ранку своїх дітей.

Микола Іванович ішов з малечою у поле, до лісу, на гору, де діти

вона нацькувала на оселю Аннусових санстанцію — мовляв, невідомо, якими там тістечками хазяї годують чужих дітей. Зрозуміло, що “будинку радощів” у Бараниківці було заборонено.

Півроку Микола Іванович даремно намагався довести на всіх освітянських рівнях цінність своїх ідей. Тоді, як і годиться справжньому новатору, який не бажає працювати за зашкарубленими шаблонами, у лютому 1995-го він покидає школу. Тільки його близькі та родичі бачили, як боляче йому було зважитися на цей крок.

Звичайно, діти не могли тоді підтримати свого улюбленого вчителя, який став безробітним. Але їхні батьки не залишили Аннусова без уваги. Його сусід, голова місцевого колгоспу, запропонував йому роботу в іншій галузі й допоміг із придбанням тварин для домашнього господарства.

Ночами Микола Іванович продовжував працювати над своїми педагогічними розробками, з якими на семінари та конференції вже їздила його дружина Віра, бо з колгоспу на такі заходи не відпускали. Це також не сподобалося освітянській “еліті” Біловодського району, і вона не знайшла нічого кращого, як через директора Бараниківської школи Олександра Плясулю нацькувати старшокласників на зривання уроків Віри Андріївни.

дати змогу реалізувати свою педагогічну мрію. Степанова виявилася куди послідовнішою та впливовішою в цьому питанні, ніж голова облдержадміністрації Данилов.

Тепер варто дати загальну панораму освітянських справ у Біловодському районі та в Луганській області загалом, так би мовити, за Степановими, без Аннусових.

У Бараниківській школі сьогодні повністю відсутня позакласна робота з учнями, не працює жоден гурток за інтересами. Кільком спробам Віри Аннусової здійснювати патріотичне виховання учнів на трагічних фактах української історії рішуче поклав край директор Плясуля: він написав догану Вірі Андріївни за те, що вона на класній годині повела учнів упорядкувати могилу, де покояться численні жертви Голодомору 1932—1933 років.

Логічним наслідком відсутності системи виховання в сільській школі стало те, що на дискотеку з цигарками і пивом бараниківські діти починають ходити вже з першого класу. У селі росте ціле покоління розумово недорозвинутих старшокласників, що є результатом цілеспрямованого споювання населення на початку 90-х.

Тільки цього навчального року місцева школа позбавилася вчителя фізкультури з дипломом зоотехніка. Чого ж дивуватися, коли на зауваження Віри Аннусової на його

«СРІБНОГО РАВЛИКА» «ФОРУМУ ВИДАВЦІВ У ЛЬВОВІ» ОТРИМАЛИ БУКОВИНЦІ

Лише у рік 125-річного ювілею від дня народження постать випускника Чернівецького університету, видатного українського філолога, дійсного члена Наукового Товариства імені Шевченка, культурного і громадського діяча, професора Василя Сімовича стала ближчою для широкого загалу українців і отримала належне визнання. Це засвідчив цьогорічний «Форум видавців у Львові», у рамках якого підбиваються підсумки традиційного конкурсу «Книга Форуму». За підсумками конкурсу двотомне видання Василя Сімовича, яке побачило світ у видавництві Національного університету імені Ю. Федьковича «Книга-XXI», увійшло до 12 найкращих книг «Форуму-2005». На урочистому відкритті 12-го Форуму видавців у Львові у Національному академічному драматичному театрі імені М. Заньковецької упорядники двотомника, кандидати філологічних наук, доценти ЧНУ Людмила Ткач та Оксана Івасюк, директор видавництва «Книга-XXI» Василь Дроняк, як переможці, отримали шкіряну грамоту і срібну нагороду, традиційного срібного равлика — за повернення українській гуманітарній спільноті наукової спадщини видатного українського філолога й культуролога.

Людмила Ткач

«ІМЕНА ІДЕОЛОГІЧНО НЕ ОСВЯЧЕНІ»

— Пані Людмילו, Ваша 15-річна праця увінчалася успіхом, а Василь Сімович парешті «вокрес із викреселених». Чому так трапилося, що перша міжнародна наукова конференція, присвячена В. Сімовичу, відбулася лише у березні цього року, у рік 125-й від дня його народження, а ім'я його досі знає лише в порівняно нечисленному колі філологів та істориків?

— Традиційно в нас завжди був перелік тих видатних діячів, кому наукові конференції «присвячувалися», так би мовити, за ініціативою згори. Для Буковини традиційно вшановуваними були Ю. Федькович та О. Кобилянська. Ці імена здавна ідеологічно «освячені».

А є ряд інших імен, які такої офіційної «освяченості» не мають. Василь Сімович належить саме до таких діячів, чий імена в радянські часи не популяризувалися. Якщо його вчителя Степана Смальноцького ще згадували (хоча й у негативному контексті — як буржуазного націоналіста), то прізвище Сімовича мені було знайоме тільки з наукових біографічних джерел. А вже згодом, коли я з власної ініціативи почала вивчати його спадщину, то обсяг матеріалу, масштаб його діяльності переконали мене в тому, що В. Сімович — із тих діячів, яких не просто треба згадувати, а чию спадщину потрібно активно вивчати й осмислювати в контексті сучасного життя.

— Але ж до нинішнього ювілею були й інші круглі дати В. Сімовича?

— Так. Проте 100-річчя від дня народження припало на 1980 рік, коли про вшанування такого діяча не могло бути й мови. 1983 року з'явився 10-й том «Української Радянської Енциклопедії», що містив скупі відомості про В. Сімовича — українського мовознавця, котрий закінчив Чернівецький університет, працював на редакторській і викладацькій роботі в Берліні, Празі, Львові, а в 1939—1940 рр. був професором Львівського університету.

В енциклопедичній статті, під-

готує проф. Лукією Гумецькою, названо кілька мовознавчих праць, у тому числі й «Граматику української мови», а також вказано на те, що В. Сімович — автор розвідок про творчість Т. Шевченка, І. Франка, О. Кобилянської та інших письменників.

Чи щасливий випадок, чи які інші обставини спричинилися до того, що згадка про В. Сімовича потрапила до Енциклопедії, — про це, можливо, ми колись дізнаємося докладніше. Та для початку 1980-х це було нетипово — подавати інформацію про тих, кого вважали буржуазним літературно-громадським діячем, адже саме так окреслено діяльність Василя Івановича Сімовича у примітках до 12-го тому зібрання творів Лесі Українки видання 1979 року. Втім, не можна не зауважити, що таке означення відкривало шлях для наведення інших фактів, із яких читач міг зробити самостійні висновки. У тих-таки примітках подано, що В. Сімович — видавець збірки «Відгуки», упорядник «Листування Лесі Українки з Й. Маковеєм», виданого у Львові 1938 р., автор спогадів про поетесу.

Такі інформації були рідше винятком, адже близько 1978 року вийшов двотомний «Шевченківський словник», у ньому згадано і про Любомира Сімовича, автора сербських перекладів 17 творів Шевченка, а в сусідстві з ним — про російського письменника К. Симонова, який переклав один вірш Шевченка «Чи не покинуть нам, небого», натомість про Василя Сімовича, чий внесок у публікацію творів поета, популяризацію історії його життя і творчості, дослідження мови незмірно вищий, не сказано нічого. Між тим в історії видання письменницької спадщини Тараса Шевченка діяльність професора В. Сімовича становить окрему й надзвичайно цікаву за своїм змістом сторінку.

Пізніше, 1987 року, у другому виданні «Українського Радянського Енциклопедичного Словника» було названо двох Сімовичів — Василя Івановича, мовознавця і літературознавця, та Романа Аполлоновича, українського радянського композитора, педагога, заслуженого діяча мистецтв УРСР з 1954 р., професора Львівської консерваторії з 1963 р. Щоправда, там нічого не сказано про те, що Роман — не біж Василя Сімовича, син його найстаршого брата Аполлона.

Лише в 1992 році у Львові відбулася перша регіональна конференція, присвячена пам'яті Василя Сімовича. Щоправда, тема її була ширшою і стосувалася розвитку українського мовознавства в цілому на Західній Україні.

«ВІН ЗНАХОДИВ УТІХУ В ПЛЕКАННІ ЛЮДСЬКИХ ДУШ»

— Як Ви гадаєте, чому відбулося таке замовчування?

— Доля Василя Сімовича склалася так, що майже все своє життя, окрім періоду 1939—1941 рр., він жив і працював на таких теренах, стосовно яких радянська історія і пропаганда завжди мала певні застереження — щось замовчували, щось перекручували, щось таврували. Василя Сімовича — замовчували, адже вчився у Станіславі й Чернівцях за часів Австро-Угорщини, працював у таборах для полонених українців на території Німеччини й Австрії, — з цими країнами царська Росія воювала. По війні був одним із чільних співробітників «Військової Місії для справ полонених українців у Німеччині», яка мала осідок у Берліні, а зорганізована була в Києві за часів Гетьманату й діяла за Директорії. Від 1923 року проф. В. Сімович, один із найвидатніших представників української еміграційної науки й високого шкільництва,

Василь Сімович

працював і жив у Празі — був професором, а в окремих роках — ректором Українського Високого Педагогічного Інституту імені М. Драгоманова. Від 1933 р. й до кінця своїх днів — у Львові, як активний діяч «Просвіти», «Наукового Товариства ім. Шевченка», редактор, професор університету. Його участь у політиці ніколи не сягала за ті межі, які визначають обов'язок інтелігента перед своїм народом. Про те, як він розумів цей свій обов'язок, написав один із колишніх полонених, згодом — український радянський письменник Олексій Кобець (Варавка) у своїх «Записках полоненого», що поба-

чили світ у Харкові 1931 року: «Доктор і професор Василь Сімович. «Дядько Василь». Прекрасної, лагідної вдачі, працююча, наполеглива в роботі людина. Це він, прощаючись з усім табором, саме коли мене привезли до Фрайштадту, перед вїздом своїм до якогось німецького табору, довго вмовляв усіх своїх учнів — ніколи й ні за яких обставин у житті не цуратися й найчорнішої роботи для великої справи — культурно-національного відродження українського народу. Мабуть, його прощальна лекція не самому тільки мені запала глибоко в мозок на все життя».

Як бачимо, особистих цілей у політиці Василь Сімович не мав і за будь-яких обставин виконував насамперед свій професійний обов'язок — педагога й науковця. У трудовій книжці Василя Сімовича, виданій йому 4 листопада 1940 року Львівським університетом, записано, що стаж його педагогічної праці налічував на той час понад 34 роки. У Львівському університеті ім. Івана Франка В. Сімович працював спочатку на посаді професора філологічного факультету, згодом завідувач кафедри, а з 25 квітня 1940 року був призначений деканом філологічного факультету. Останній запис у його трудовій книжці датований 30 квітня 1941 року: проф. В. Сімович відзначений подякою ректорату ЛДУ за особливу сумлінне ставлення до своїх обов'язків. Попри те, що змінювалася влада, молодь потрібно було навчати, — і до такої праці В. Сімович завжди був готовий.

Про таку властивість удачі проф. В. Сімовича написав і один із його найталановитіших учнів — видатний мовознавець, академік, лауреат Шевченківської премії Юрій Шевельов: «Він знаходив утіху в плеканні людських душ, у контактах із найрізноманітнішими людьми, які приходили до нього вчитися і чий розум і світогляд він міг формувати чи змінювати».

— Звідки оті витокі почуття обов'язку інтелігента Василя Сімовича перед своїм народом?

— Із роду Івана Сімовича, учителя, директора школи в подільському селі Гадинківка на Тернопіллі. З цього роду вийшли вчителі, священники, лікарі, музиканти, інженери. Його діти були покликані до духовно-освітньої праці для свого народу. Онуків гукнула до бою Перша світова війна — двоє із них, Казимир і Володимир, у цій війні загинули. І лише двом із цього великого роду припала згадка про них в Українській Енциклопедії. Ніби й немало, та водночас надто мало для того, щоб ім'я було не лише відомим, а і шанованим.

Василь, наймолодший із восьми дітей Івана Сімовича, став одним із найяскравіших представників свого покоління — покоління української студентської молоді початку ХХ ст., що мріяла про соборну Українську Державу, вчилася і входила у життя під знаком Шевченкового «Кобзаря» і Франкового «Мойсея», що будили любов до народу, замученого і розбитого, і тривожили душу його буди-
цям, давали вічну страсть правді служити, а неправду палити...

«СПАДЩИНА СІМОВИЧА — СВОЄРІДНИЙ «БАНК ІДЕЙ»

— Василь Сімович родом із Тернопільщини, а перша міжнародна наукова конференція, присвячена йому, як науковцю, культурному і громадському діячеві та виданню двотомника відбулася у Чернівцях. Чому?

— Є кілька причин. По-перше, студентський період життя В. Сімовича пройшов у Чернівцях. А як випускник Чернівецького університету, він увібрав ментальність буковинського краю, толерантність до представників інших культур, людей іншого етнічного походження. Цими своїми прикметами він значно більшою мірою буковинець, ніж ті, хто тут народився. По-друге, свою бібліотеку й архів В. Сімовича заповів Чернівецькому університетові, у 1962 році його вдова — Ізидора Сімович (з Ільницьких) передала все до Чернівців. Спочатку матеріали зберігалися у спефонді, з кінця 1980-х років був дозволений ширший доступ до фонду В. Сімовича. Тому, звичайно, основний стимул — опрацювання спадщини В. Сімовича, яка зберігається в його іменному фонді нашої університетської бібліотеки.

— Чи багато ще сьогодні є невідомого з життя громадського діяча і нерозкритих граней творчої та наукової діяльності вченого В. Сімовича?

— Улітку 1992 року відкрито погруддя В. Сімовича в рідному селі Гадинківка. Саме з цього часу опрацьовується й архів В. Сімовича в науковій бібліотеці ЧНУ. Адже наукова спадщина досі перевидавалася в Україні лише як окремі статті. Два томи мовознавчих праць були упорядковані Юрієм Шевельовим і видані в Канаді, в Оттавському університеті (1981, 1984 рр.). Літературознавчі праці взагалі не видавалися як окрема, цілісна збірка. Наш двотомник — це перше після 1943 року видання творів В. Сімовича в Україні. Граней розкрито багато, але вони допоки маловідомі або й невідомі широкому загалу. Його життя цікаве насамперед багатьма промовистими деталями. За кожним фактом життя Василя Сімовича проглядає його етика, фаховий рівень, філологічна методика, ставлення до потреб культурного розвитку.

На сьогодні найменш дослідженим є життя В. Сімовича періоду Першої світової війни, коли він викладав у таборі для полонених українців на території Австрії та Німеччини. Мені видається важливим дослідити і його викладацьку роль (нам відомо тільки про 1923—1933 роки, коли В. Сімович був ректором і завідувачем кафедри української мови у Високому Педагогічному інституті імені М. Драгоманова у Празі). Донині ще не простежено й історії життя його учнів. Загалом спадщину Сімовича можна розглядати як своєрідний «банк ідей», які ще слід розробляти. Маю надію, що уже в недалекому майбутньому наше двотомне видання В. Сімовича стане суттєвою і невіддільною основою всього того, що ми знаємо про нього з енциклопедичних згадок, і сприятиме тому, щоб ім'я цього надзвичайно обдарованого науковця й надзвичайно скромного трудівника-патріота стало загальновідомим.

• **Марія ВИШНЕВСЬКА,**
м. Чернівці

— Я починав із малих форм. Оповідань, невеличких повістей. Доки не прийшов до великої форми — діалогії. “І будуть люди”, “Біль і гнів”. Твір, який охопив так званий дореволюційний період і Другу світову війну. У мене є спогади “Прожити і розповісти”, де я пишу про ці речі. По-різному виходило... Першу повістину “Гості з Волині” я написав у душі відвертого соцреалізму. Згодом іще кілька таких. За це мене прийняли у Спілку письменників і дуже хвалили. Воно й не дивно: усі так писали. Але знаєте, якось підсвідомо мені це почало набридати. Я довго думав і шукав шлях, як оминати цей клятий соцреалізм. Вдався до сімейної тематики. Написав романи “Його сім’я” та “Ідол” — про виховання дітей. Мене дуже били за ці романи. Як зараз пам’ятаю заголовок: “Де Дімаров знайшов такі сім’ї? Куди дивилася комсомольська організація?” Але я вхопив коток свіжого повітря і вже не міг оспівувати секретарів обкомів, дружбу пролетарів і селян. Критикувати ж ранг, вищий від двірника, було заборонено...

— *Анатолію Андрійовичу, знаєте, у нас, мабуть, донині залишилася від радянської доби графа про соціальне походження... Принаймні з нею стикаєшся, коли влаштовуєшся на роботу... Тож я і Вас питаю: звідки та якого роду будете?..*

— Батько — розкуркулений, а мама — донька священника... Не зовсім зручний букет для радянської кар’єри. Народився на Полтавщині, був такий у Миргородському районі хутір Гараськи. Там моє дитинство пройшло, звідти мама серед ночі втікала, вхопивши нас, двох дітей, на руки. Батько сказав: “Утікай світ за очі — прийдуть розкуркулювати”. Він вижив, але ми вже більше не зустрічалися. Навіть прізвища мали різні...

— *Чому?*

— Бо мама знала, що дітям розкуркуленого життя не буде. Нас би вигнали зі школи, не змогли б ніякої освіти отримати. Думала тільки про нас. Тому знайшла свідків і через суд дала нам своє дівоче прізвище. Заборонила нам навіть згадувати про батька. Казала: “Ваш батько помер”. Звичайно, все це я згадував і так чи інакше використовував у прозі. Наприклад, дядько Федір, мамин брат... Неймовірно цікавий чоловік. Такий циганкуватий і талановитий... Його послали вчитися в епархіальне училище, а там годували гнилим оселедцем. Так він скопив ту смердючу рибину, перестрів ректора на сходах і натовк йому оселедцем по щоках... Його, звичайно, вигнали. І де потім тільки чорти не носили... Така романтична натура...

— *Даруйте, а Вас перебила, але ми так і не завершили питання цензури. Зрозуміло, що епічно розлогу діалогію Ви вже не могли замаскувати під сімейну тематику...*

— Коли вийшла перша книга “І будуть люди”, на неї не заборилися розгромні рецензії. І це після того, як цензура повиклидала все, що тільки можна... Роман довго

лежав. Його не видавали. Потім врятували брати-письменники. Порадили: “Якщо хочеш, щоб пішло, то викинь оце й оце”. Жити треба, тому я, як казав Григор Тютюнник, “вів вогонь по власних окопах”. Із восьми сторінок книги третину довелося “зрізати”. У тому числі і про пекельний 33-й рік. Далі вийшло продовження цієї книги: “Біль і гнів”. Про війну. Теж до біса було викинуто і до біса перекреслено. Свідомо “перекресочив” 1937 рік. Знав, що він не пройде. За цю книгу мені дали Шевченківську премію. Чи не вперше таке трапилося в історії літератури... Тому що про існування першої частини діалогії навіть не згадували. Мовби її ніколи й не було... Коли напередодні дев’яностих цензура по суті була ліквідована, видавництво “Дніпро” запланувало видати мені п’ятитомник. Я їм кажу: “Не видавайте цього п’ятитомника. Натомість заплануйте перевидати у повному обсязі діалогію”. Вони погодилися.

Анатолій ДІМАРОВ належить до того покоління письменників, яким довелося дбати про українську літературу в тоталітарний час. Мені ж завжди було важко уявити існування прози в умовах канонічного соцреалізму. Тому й вирішила про все це розпитати у письменника. Тим більше, що мала до нього довіру. В дитинстві читала його повість “На коні й під конем”, яка мені сподобалась і навіть вразила.

Коли йшла знайомитися, навіть не підозрювала, що Анатолій Андрійович — великий мандрівник і колекціонер агатів... Але про це трохи згодом. Наразі про радянську цензуру та про всі ті мінімальні хитрощі, до яких міг вдаватися радянський письменник...

ЦЕ МАЄ БУТИ НАШЕ ПОВІТРЯ...

То була каторжна робота, гірше, ніж заново... Ось уже підписали до друку, навіть папір був підготовлений. Але, як кажуть росіяни, “не судьба”. Один із наших класиків (обійдемося без прізвищ) пішов у ЦК і поскаржився, що його мало друкують. Незабаром надійшла команда перевидати цього класика, і мій папір — “тютю”... Мені ж залишилися тільки сигнальні примірники. Якихось надій на видання “І будуть люди” у мене немає. Це ж треба спонсора шукати... А нашим скоробаткам це до одного місяця... Починаючи від 90-го року, всі мої книги виходили на спонсорські кошти українців діаспори. Щоправда, від початку тих самих 90-х я також не знав, що таке отримувати гроші за свою письменницьку працю... І дуже кумедна трапилася історія, коли мене запросили в лицей Богуна, колишнє суворовське училище. Мене там знали, пропагували там мої твори про війну. Отой урізаний “Біль і гнів”... Отже, си-

дять майбутні офіцери. Дуже розумні хлопці, й усі, як один, прекрасно володіють українською мовою. Там тоді начальника лицю ледве не виперли за те, що він вів отаку політику українізації. Мені поставили традиційне запитання: скільки я одержую гонорару за книжки. Це завжди питають. Думають, що письменники страшенно багаті. Я навіть не знав, як відповісти. Кажу: “От уявіть, що ви після училища стали офіцерами, а потім вам не платили ні копійки протягом 10 років. Чи знайдеться в Україні такий дурень, котрий працюватиме задарма? Ви знаєте такого дурня? І вже тільки-но приготувався сказати: ось він, перед вами... Але не встиг. Бо вони як ревноули: “Кучма!” Такі у нас хлопці...

— *Анатолію Андрійовичу, я ось потроху роздівляюся... Така розкішна колекція каменю... Мені не терпиться розпитати про історію виникнення цього хобі.*

— Роздівляйтеся, голубонько... Історія проста.

опинився на березі. Хвороба на все життя... Камінь сприймаю, наче живу істоту. Особливо люблю агати. Вони бувають різного кольору і різного малюнка. Як і сердолік, за будовою — це халцедон...

— *А малахіт?*

— Малахіт — це зовсім інше, це — мідна руда, тільки окислена. Найкращі малахіти були на Уралі. Після війни їх практично знищили: пускали на переплавку, на руду. Це все одно що алмази переплавляти на скло... Але продовжую про агати... По народних виробках — вишивці, гаптуванню, особливі килимах, можете задалегідь догадатися, які в цих краях агати. Наприклад, вірменські агати й узорі на їхніх килимах неймовірно подібні. Просто не знаю, хто в кого перейняв: агати в людей чи навпаки. Агати півночі такі ж суворі, як і холодна палітра одягу. Дивовижний камінь... Я знайомий із одним ученим, великим спеціалістом. Він виробує штучні кристали. Казав мені, що все може вирости-

дих письменників абсолютного немає життєвого досвіду. Тому для мене їхні твори часто дуже одноманітні. Пішов у кав’ярню, випив пива, знайшов дівку, затагнув у постіль... Примітив. Часто навіть талановиті письменники вдаються до цього... не знаю навіть, як назвати — натуралізм чи оголений натуралізм... Йй-богу, собаки і то благорідніше себе поведуть у любові. Я розумію, що це можна списати на протест молодості. Проти неусталеного нашого життя, невідомого майбутнього... Але, знаєте, інколи цей протест надає підстаркуватості...

— *Сьогодні це називають інфантілізмом...*

— Або ще гірше, коли знушаються над святими почуттями, над Україною. Це вже не молодечий протест. Це протест зека. Так само небезпечним є відрив від національного ґрунту, захоплення чужим. Мовляв, ото справжній письменник, тому що латиноамериканський... І навіть не думають,

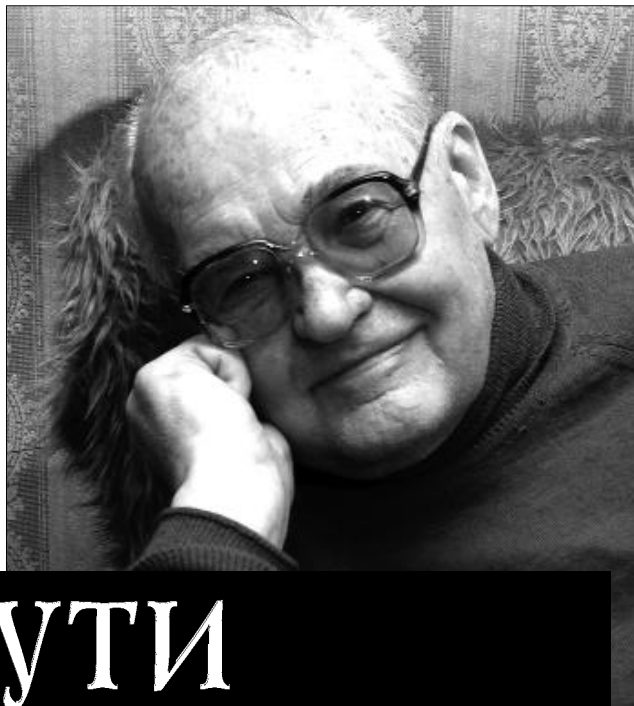
вали на якусь цукерку. А покоління Рильського і Тичини ще нещасливіше, бо воно знало інше життя. То жаль во — той час, що висів над ними... І попри все Рильський залишився поетом, а Тичина знишив себе. Я не хочу себе виправдовувати. У книзі “Прожити і розповісти” не писав заднім числом, який я був розумний. Навпаки, писав, яким я був дурним сталіністом і як мене Західна Україна перевиховала. Я потрапив туди, коли від німців звільнили Луцьк. Літачком полетів, бо іншого транспорту ще не було. Почав працювати в газеті “Радянська Волинь”. Приблизно через місяць в обком партії явився партизанський загін Тараса Бульби. Нова влада оголосила, що тих, хто боровся проти фашистів, не чіпатимуть. Хлопці повірили. Викликає мене редактор і каже, щоб я про них написав велику статтю. Я запасаю блокнотами і пішов. В обкомі вони розмістилися на першому поверсі. Сидять, зброя, кулемети, десь душ шістдесят. Почали знайомитися. Половина загону виявилася колишніми червоноармійцями, які втекли з німецького полону. Приблизно і тут воювали. Пам’ятаю, мене познайомили з кулеметником Альошею зі Смоленщини. Легендарний, скільки він знищив німців із засідок... Ці люди по-справжньому воювали. Не так, як писав про них Остап Вишня. Вони воювали за Україну. Два дні я писав цей нарис. Викликає мене редактор. Каже: “Приносьте нарис і приносьте блокнот”. Бере це все і жбурляє в грубок: “Забудьте, що ви зустрілися з цими людьми, бо вони вже всі до одного в Сибіру”. Ось так... Це реальна подія. У Західній Україні ми були справжніми окупантами, не кращими за німців. І зараз, коли так звані “ветерани” вигукують щось про “бандитів-бандеросцев”, я дивлюся на них із огидою: “А ким ти був під час війни?” Або “смерш”, або в “заградзагоні” цілився нам, фронтовикам, у спину... На початку війни справжній фронтовик більше місяця не міг прожити. Знаю з власного досвіду. Перший бій, другий — і вже шпиталь або могила. А вони от неушкоджені повернулися... Бринчать щороку сумнівними медалями...

— *Анатолію Андрійовичу, то Ви воювали?*

— Я, голубонько, інвалідом війни повернувся з фронту в 42-му році. Пішов додому й на окупованій території організував партизанський загін. Нас було всього душ вісім. Мені не виповнилося й 19-ти років, а моїм воякам ледь 16 минуло. Самі озброїлися, бо зброї довкола було тьма. Цікаво, коли повернулися наші війська, то мене миттєво викликали в КГБ, у Красноліманськ. Начальник почав мене агітувати, щоб я йшов у школу КГБ. Я відмовився, бо все життя мріяв бути журналістом. Він мені ще сказав наостаннє: “Ну, сматрйте, ещю пожалеете”. Еге ж, “пожалею”... Ото біс би поплутав, якби став кагебістом...

— *Я, голубонько, інвалідом війни повернувся з фронту в 42-му році. Пішов додому й на окупованій території організував партизанський загін. Нас було всього душ вісім. Мені не виповнилося й 19-ти років, а моїм воякам ледь 16 минуло. Самі озброїлися, бо зброї довкола було тьма. Цікаво, коли повернулися наші війська, то мене миттєво викликали в КГБ, у Красноліманськ. Начальник почав мене агітувати, щоб я йшов у школу КГБ. Я відмовився, бо все життя мріяв бути журналістом. Він мені ще сказав наостаннє: “Ну, сматрйте, ещю пожалеете”. Еге ж, “пожалею”... Ото біс би поплутав, якби став кагебістом...*

● **Уляна ГЛІБЧУК**

ЕКОТАБІР «ШКОЛА У ПРИРОДІ»

ДОБРА СПРАВА

Мій 15-річний син уперше відірвався від дому і самостійно вирушив відпочивати у Закарпаття. Широ кажучи, я хвилювалася. Заспокоювало те, що їхав він з групою ніжинських дітей, яких уже не вперше брала з собою заступник директора з навчально-виховної роботи загальноосвітньої школи № 5 Тамара Іванівна Куськал. Знайомі ми з нею давно, і я покладалася на її педагогічний такт. В управлінні у справах сім'ї та молоді міськвиконкому мені сказали: "Із Куськал можна відправляти дітей хоч в Антарктиду!"

Про Регіональне молодіжне екологічне об'єднання "Екосфера" Куськал дізналася у 2002 році. Воно було створене у січні 1999 року за участю територіальних громад Закарпатської, Львівської, Івано-Франківської та Чернівецької областей для активізації природоохоронного руху в Карпатському регіоні та захисту довкілля. Об'єднання видає інформаційно-аналітичний бюлетень "Громада" за фінансової підтримки Інституту Сталих Спільнот у рамках проекту "Мережа громадянської дії в Україні" (ISC/UCAN).

А ще "Екосфера" проводить освітньо-виховні екологічні табори, натхненницями й організаторами яких є Оксана Станкевич і Катерина Коваль.

Відпочинок у Карпатах. Спеціалізоване екологічне навчання з елементами екотуризму, екологічні ігри зацікавили вчительку хімії Тамару Куськал. Перше знайомство з цією програмою змусило і ніжинських дітей осмислити проблеми довкілля усього світу і рідного міста. П'ята школа хоч розташована й неподалік від центру, але вже околиця. Тут немає заасфальтованого благоустрою, пунктів для прийому відходів тощо. Подібна ситуація і в інших необлаштованих районах. Але саме п'ята школа ініціювала акцію "Очистимо Остер від сміття". Уже десяту весну школярі разом із дорослими мешканцями мікрорайону збирають забуті поліетиленові пляшки й пакети, консервні бляшанки на берегах міської річки, щоб вивезти все це на спеціалізоване сміттєзвалище.

У 2003 році юні екологи з Ніжина разом із закарпатськими ровесниками прибирали від сміття найвищу карпатську вершину Говерлу.

Тамара Куськал, як завжди, на коні

Робили це залюбки, тому що відчували важливість своєї справи.

П'ята школа готується відзначити 100-річчя з дня заснування. Можливо, ця подія буде відзначена ще якоюсь екологічною акцією... Педагогічний колектив може взяти за основу виховання дітей саме природоохоронний напрям. Адже любов до Батьківщини починається не лише зі знання історії рідного краю, звичаїв, обрядів, а й із любові та збереження знайомого з дитинства куточка.

Із Закарпаття наші діти повернулися втомленими і щасливими, сповненими нових вражень. Заявили, що приїхали, аби побачитися з батьками і знову повернутися в табір. Це після спальних мішків і наметів, польової кухні й шоранкової зарядки, прання в річці, обов'язкової заготівлі дров і води... Вони вижили у природі, навчилися цінувати її неповторні краєвиди, гармонію біосфери.

Час від часу син переглядає фото, диплом за активну участь у таборі, значок, подарований американським студентом Метом, розповідає про таборну виставу, вечірні ватри, святкування його дня народження і мріє наступного літа знову опинитися за Ужгородом.

Надія ОНИЩЕНКО,
м. Ніжин

Гармонійні карпатські краєвиди налаштовують на добре сприйняття світу

КРУГЛА ДАТА

Попри те, що постійної театральної зали у Чернівцях не було, першу виставу чернівчани побачили ще 1803 року. Пізніше до міста приїжджали різні театральні колективи, які давали спектаклі у пристосованих приміщеннях, найчастіше — в залах готелю "Під Чорним Орлом" та "Молдавія", а також у невеличкому літньому театрі в Народному саду.

Перший міський театр у Чернівцях збудували в 1877 році за проектом Й. Грегора на розі вулиць Турецької та Шкільної. Він був дерев'яним, але мав дуже вишуканий інтер'єр і розпис, який виконав професор-маляр К. Іобст. Він уміщав 547 глядачів. За архітектурним стилем нагадував французькі замкові театри. Відкриття міського театру відбулося 27 листопада 1877 року. Проте з міркувань протипожежної безпеки у травні 1904 року театр закрили, а приміщення використовувалося як кінотеатр, емблемою якого була блискуча комета. А після Першої світової війни "старий міський театр" знесли. На його місці звели кам'яну будівлю, в якій нині розташована перша міська поліклініка.

Ідея будівництва нового міського театру народилася ще в 1900 році. Тоді Чернівецька міська рада навіть замовила проект у відомому віденському архітектурному ательє Ф. Фельнера та Г. Гельмера. Але через нестачу коштів будівництво відклали на кілька років. Лише після закриття 1904 року старого міського театру відомі віденські архітектори були запрошені на роботу до Чернівців. На той час за їхніми проектами вже були споруджені театри у Відні й Одесі. Зведення нового приміщення для театру в Чернівцях розпочалося у західній час-

ЮВІЛЕЙ — БЕЗ ГЛЯДАЧІВ І В СУЦІЛЬНІЙ ТЕМРЯВІ...

Саме так відзначив столітній ювілей своєї славетної будівлі колектив Чернівецького музично-драматичного театру імені О. Кобилянської. А головне — поза межами рідного дому: з 3 по 6 жовтня в обласному краєзнавчому музеї було відкрито виставку з нагоди ювілею пам'ятки архітектури — Чернівецького театру.

тині площі Єлисавети, нині Театральній, і обійшлося місту в 600 тисяч корон, зате театр надовго став його окрасою. "Чернівецький театр — це мрія з оксамиту і золота, спроектована віденськими архітекторами Гельмером і Фельмером, — писав Георг Гайнцен у книзі "Там, де собак називали іменами олімпійських богів". — Чернівецький театр — то пам'ятник обізнаним із культурою чернівчанам, які понад усе боялися набути репутації провінції і палко прагнули ні в чому не по-

ступатися шановному метрополю Відню".

Урочисте відкриття театру відбулося 3 жовтня 1905 року. Тоді виконувалися "Освячення дому" Л. Бетховена, пролог "Входження муз" А. Норста і комедія Ф. Фоншентана "Марія-Терезія". У репертуарі театру переважали опери, оперети та комічні "зінгшпілі". На його сцені часто ставилися класичні опери, "Травіата" й "Аїда" Д. Верді, "Лоенгрін" Р. Вагнера, драми Ф. Шіллера. На честь цього

великого драматурга перед театром було встановлено пам'ятник (1970 р.). Пізніше його замінили пам'ятником славетній буковинці, українській письменниці О. Кобилянській, чия ім'я було присвоєно театру. Під завісу 80-х будівлю театру повністю відреставрували.

Але відтоді минуло понад 25 років, і сьогодні через брак коштів і відсутність належної уваги з боку державної влади театр опинився у катастрофічній ситуації: не завершено ремонт як усередині приміщення, так і зовні. Додали клопотів літні дощі, які затопили територію, і театр поринув у суцільну темряву. Тільки для відновлення освітлення театрові необхідно понад 400 тисяч гривень, яких немає ні в бюджеті театру, ні в бюджеті області. Усе це призвело до того, що столітній ювілей пам'ятки архітектури буковинці відзначають поза межами театру, а відкриття нового театрального сезону перенесено на невизначений час. За таких реалій сьогодні виникають сумніви: чи залишиться Чернівецький театр пам'ятником обізнаним із культурою чернівчанам, оскільки байдужість із боку державної влади до проблем культури вже навіть не дивує. І за умов, коли не виділяються кошти на утримання самої споруди, очевидно, є сенс задуматися над тим, чи не передати пам'ятку архітектури і сам театр на баланс міста? Адже сьогодні вже питання стоїть не стільки про те, буде театр обласним чи міським, скільки про елементарну увагу чиновників від культури до його проблем і потреб. Як свідчить ситуація, що склалася, область неспроможна врятувати пам'ятку архітектури і творче обличчя колишнього буковинського театру.

Марія ВИШНЕВСЬКА,
м. Чернівці

ДОШКА ПОШАНИ

БІБЛІОТЕКА — БЕРЕГІНЯ ЛЮДСЬКИХ ЗНАНЬ

Увести кожну дитину в світ книг, виховати любов до книжки, зробивши її провідною зіркою в житті, — чи не найголовніша місія тих, хто зустрічає читачів за дверима зі звичайною, на перший погляд, табличкою: "Бібліотека". Особливо важливо для дитячої душі, коли аура такого духовного багатства створюється саме у школі. Можна багато сперечатися, як найефективніше організувати бібліотечне обслуговування у закладах освіти, можна навіть вишукувати науково обґрунтовані новітні технології і запроваджувати їх на найвищому рівні, підтверджуючи це щоденним веденням численної необхідної документації, та якщо мовчатиме душа бібліотекаря — усе те намарно...

Тому й намагається об'єднати ці важливі потоки у велике і потужне джерело корисної і потрібної інформації впродовж 23 років провідний бібліотекар ЗНЗ ІІ—ІІІ ст., відмінник освіти України Лариса Миколаївна Михальчук. Викладаючи протягом 26 літ ще й фізику та астрономію, бодай на мить уявити себе без особливого відчуття, пов'язаного з бібліотекою, вона так і не змогла, хоча пропозицій кар'єрного росту свого часу було чимало. А сьогодні результатом визнання її професійної майстерності стала перемога на обласному етапі Всеукраїнського конкурсу "Шкільний бібліотекар 2005 року", а на серпневій міській педагогічній конференції Ларисі Миколаївні було вручено диплом управління освіти й науки облдержадміністрації І ступеня. Конкурсні матеріали Л. Михальчук виявилися найкращими серед восьми представлених у номінації "Бібліотекарі міських загальноосвітніх навчальних закладів" і разом із напрацюваннями ще трьох переможців від Чернівецької області були направлені до Науково-методичного центру середньої освіти МОНУ. І як свідчить відповідний наказ, бібліотекаря ЗНЗ ІІ—ІІІ ст. Л. Михальчук нагороджено Грамотою Міністерства освіти і науки України вже за участь у такому ж Всеукраїнському конкурсі.

Та передусім за змістовними творчими доробками, фотоматеріалами, методичною розробкою, що засвідчує значну роль і місце бібліотеки як інформаційного центру в удосконаленні навчально-виховного процесу, — велика любов до професії, яка, як не дивно, увійшла в її долю волею випадку й заповнила назавжди. З метою поліпшення обслуговування та зацікавлення читачів різного віку створено близько 80-ти тематичних папок, до послуг бажаючих — ціла низка картотек і всі види каталогів. Цим інформаційним матеріалом можуть скористатися і 936 зареєстрованих читачів, а також усі, кому потрібна інформація, зібрана у бібліотеці ЗНЗ ІІ—ІІІ ст. А книжковий фонд тут чималий: 12148 примірників підручників і 15756 примірників художньої літератури.

А кожен день приносить нові ідеї у спілкуванні з учнями, вчителями, колегою Ларисою Афанасівною Глушко, з якою працюють разом більше 15 років, і просто відвідувачами, і це дарує Ларисі Миколаївні найбільше задоволення.

Інна БАГРІЙЧУК,
м. Новодністровськ

ДОБРА СПРАВА

— *Пані Євгеніє, чи не засмучує Вас те, що Вам, народній артистці, доводиться бути менеджером-організатором, забираючи час у творчості?*

— У нашій країні це, на жаль, норма. У часи Радянського Союзу існував “Держконцерт” (у Києві — “Укрконцерт”), котрий чітко керував концертно-гастрольним процесом, і в артиста не боліла голова, він займався своєю творчістю, яка, до речі, забирає колосальні сили.

Із приходом незалежності фактично зникли культурно-мистецькі центри, що координували діяльність академічних музикантів. Нині можна говорити лише про те, що у нас є шоу-бізнес, мета якого — розкручувати естрадних виконавців і заробляти гроші на попсі. Тут справді з’явилися майже професійні менеджери. А от класична й академічна музика хибно вважається чимось застарілим, неактуальним і навіть непотрібним у нашій країні. Це вже стало політикою, яка нав’язується нам державною байдужістю, а також засобами масової інформації, особливо телебаченням. На примітивній популярній музиці виховується нове покоління, і є вже молоді люди, які не мають уявлення про музику Баха і Моцарта. Але ж висока музика — це найвища інстанція, що відкриває горизонти для серця. Вона, як та чарівна фея, торкається диригентською паличкою, — і людина починає мислити й відчувати, по-іншому дивитися на світ...

У моєму гастрольному житті траплялося чимало знаменних зустрічей. Здається, у Кіровограді я виконувала концерт Альфреда Шнітке з оркестром. Це дуже складна музика для невідповідного слухача. Після концерту до мене підійшов зовні дивний хлопець років 17—18: рожево-синє волосся, зачіска під панка, сережки у вухах, “блискавки” на одязі... Він сказав: “Дякую, пані Євгеніє, за те, що ви сьогодні перевернули мені душу. Я займаюся музикою, маю свою рок-групу і мені здавалося: те, що я роблю, — найвище мистецтво. Коли ж почув що музику, то зрозумів, що я — нікчема і мені треба вчитися і вчитися...”

У такі миті розумієш, що класична музика — ніби релігія. Люди звертаються до найвищих сил — до Бога, а музика — це теж звернення до Небес, вона допомагає зрозуміти сенс буття, наповнює благою енергією.

Але більшість людей живе ніби за глухим парканом. Я зрозуміла, що треба будити Україну. Ми занепадаємо, хоча весь світ живиться нашими талантами. Так, у нас є елітарна публіка, яка любить класичну музику і ходить на концерти. Але загалом слухає Верку Сердючку і Поплавського. Чому? Мабуть, ще й тому, що раніше пристойно викладали музику в загальноосвітніх школах, а тепер чимала частина дітей узагалі відрізана від неї. У Києві ще щось відбувається, а в провінції — повна тиша. Із делікатності не називатиму міста, де під час моїх гастролей з оркестром до нас підійшов організатор концерту і сказав: “Ви знаєте, у нас уже двадцять років не було живого оркестру. Двадцять років! А купити записи класичної музики — то просто проблема”.

Мене часто питають: “Чому серйозна музика відсутня у нас на телебаченні? Я хочу, щоб моя дитина виховувалася на найкращих зразках мистецтва, а не на телемордобі...” Справді, чому? Невже дешевше утримувати в’язниці, ніж виховувати людей у добрі й порядності?..

Років із чотирьох тому я твердо

вирішила: час братися за просвітництво. Так, я об’їздила майже весь світ, працювала професором у Сіднейській консерваторії, маю концерти й учнів, працюю як членкиня міжнародних конкурсів, проводжу майстер-класи. Тобто, творчо я щаслива людина. Але настав момент для нових справ. Підрастають діти, і ми за них відповідальні. Чогось чекати — уже просто злочин.

2002 року я заснувала Культурно-мистецький фонд “Київ-Класик”, що займається підтримкою класичної музики, особливо української. Люди за інерцією цікавляться “накатаними” світовими шедеврами, але є шедеври національні, про які навіть професійні музиканти не знають. Українська класика — це айсберг: лівова частка у забутті, а крихітка-верхівка у тумані байдужості з боку офіційно.

— *Яким чином фонд підтримує мистецтво? І звідки беруться для цього гроші?*

— “Київ-Класик” активізує мистецьке життя України через конкретні музичні проекти, конкурси-фестивалі, через підтримку талановитих педагогів і виплату іменних стипендій студентам (які часто не в змозі купити струни для своїх скрипок). Зрозуміло, що я одна не вирішу нагальних проблем, але певна крапля моїх зусиль зрошує пус-

шедеврів. На цих концертах люди мистецтва і культури, бізнесмени, представники дипломатичного корпусу відкривають для себе українську інструментальну й оркестрову музику. За своїм внутрішнім складом вона сумна, милозвучна, романтична і водночас життєдайна. Концерти не суто академічні за манерою, є різні режисерські знахідки: світлооформлення, екрани, інші спецефекти. Беруть участь видатні представники європейських виконавських шкіл. І все це потребує чималих коштів. Але тішить, що такі проекти піднімають реноме країни, стають подіями у культурному житті.

Сьогодні, як ніколи, нашим людям потрібне класичне мистецтво, що в атмосфері розбрату й агресії несе красу, очищення і любов.

— *Хто з композиторів є окрасою цих концертів?*

ЄВГЕНІЯ БАСАЛАЄВА:

«НАВІТЬ КРАПЛЯ ЗУСИЛЬ ЗРОШУЄ ПУСТЕЛЮ БЕЗДУХОВНОСТІ»

Народна артистка України, лауреат міжнародних конкурсів в Італії та Іспанії, художній керівник Київського камерного ансамблю “Контрасти”, доцент Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, солістка Державного камерного ансамблю “Київські солісти”, президент Культурно-мистецького фонду “Київ-Класик”, автор проекту “Елітні вечори камерної музики у Національній філармонії України” — все це Євгенія БАСАЛАЄВА.

Світова преса захоплено пише про неповторне виконання Євгенією Басалаєвою творів Й. Баха, В. Моцарта, К. Дебюссі, К. Вебера, П. Гіндеміта, А. Шнітке, Е. Шоссона, Д. Шостаковича... Унікальність її виконавського стилю пов’язують із глибоким проникненням у різностильові пласти музики. Але передусім її гри притаманні експресивність і романтична піднесеність, і це створює особливу атмосферу щирого спілкування зі слухачем.

телю бездуховності. За чотири роки ми провели багато заходів, особливо підтримуємо молодих, зовсім юних, мені дуже приємно, що минулий сезон завершився поїздкою дитячого хору Національної радіокомпанії на фестивалі в “Артек”.

Що фінансово живить “Київ-Класик”? Заможні однодумці, які добре розуміють, що класична музика їм прибутку не дасть, але вона виховує порядних людей і державі це дуже вигідно. Нашим спонсорам не бракує мудрості, щоб стояти над усім тим безладом, що твориться в країні, вони розуміють: головне — не втратити духовності.

Наша нація переживає важкий період, через страждання і муки пробивається до оновлення. Ми мусимо вистояти, мусимо влитися в сім’ю європейських країн. Саме з такими думками я започаткувала проект “Елітні вечори камерної музики у Національній філармонії України”, знову ж таки спрямований на популяризацію української класики в контексті світових

— Лев Ревуцький, Віктор Косенко, Василь Барвінський, Микола Лисенко... Окремий концерт я присвятила 125-річчю композитора-дисидента Федора Якименка. Це брат відомого у нас Якова Степового, він тридцять років прожив за кордоном. І ось сталося відкриття цього чудового композитора. Федір Якименко, до речі, був першим учителем Ігоря Стравінського, заклад фундамент його композиторського стилю. “Проблема” названих мною митців полягала лише в тому, що вони не пролетарські ідеологи, тому комуністичні ідеологи дуже вибірково давали їм хід.

— *А хто із сучасних композиторів — учасники Ваших проектів?*

— Передусім Євген Станкович, Леся Дичко, Валентин Сильвестров, Мирослав Скорик, Володимир Губа, Жанна і Левко Колодуби, композитори з діаспори.

Сучасна фортепіанна музика сповнена філософією. Виконавцю потрібно тембрально, пластично передати всі тонкощі заду-

му автора, його бачення світу. Згадую концерт французької музики, в який чудово вписався фортепіанний цикл Лесі Дичко “Замки Луари”. Я виконувала п’ять п’єс — надзвичайно глибоких, тонких, насичених настроєм, колоритом, духом “замків”. Або, наприклад, фортепіанний концерт Станковича (автор його називає “Камерна симфонія”). Цей твір композитор присвятив мені, і я його виконувала разом із оркестром на замовлення фестивалю “Варшавська осінь”. Він ніби підсумовує всі філософські пошуки автора. Завдання піаніста — добитися чистоти, ширості, прозорості.

Сучасна українська композиторська школа відображає інтелектуальні пошуки, філософські роздуми про життя; певно, це ознака нашого часу. Як виконавець, я потребую цього, тому звертаюся до композиторів-співвітчизників — своїх однодумців.

ФЕСТИВАЛЬ

ПАГАНІНІ—СКОРИК: ДІАЛОГ КРИЗЬ СТОЛІТТЯ

Майже тиждень тривала у концертних залах Національної філармонії, музичної академії України імені П. І. Чайковського, Будинку вчених та інших закладах чи не найголовніша подія мистецького життя не тільки Києва, а й усієї країни — “Київ Музик Фест-2005”. Цей фестиваль уже шістнадцятий рік поспіль проходить у казкові осінні дні напередодні Міжнародного свята музики. Він посідає важливе місце у житті вітчизняного класичного музичного мистецтва, адже саме тут поряд із творами національних корифеїв минулих епох “оживає” музика сучасних українських композиторів, як усесвітньо відомих — М. Скорик, В. Сильвестров, Є. Станкович, І. Карабиць, так і молодих авторів. Також у рамках фестивалю проводяться численні музикознавчі конференції, майстер-класи та концерти за участю приїжджих із-за кордону відомих музикантів, які залюбки діляться своїм досвідом і демонструють цікаві винаходи і новинки в царині сучасних композиторських технологій.

Однією з яскравих сторінок цьогорічного фестивалю стало виконання студентським симфонічним оркестром Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського новоствореної метром української композиторської школи Мирослава Скорика оркестрової редакції каприсів великого генія скрипкової музики Ніколо Паганіні. Відомі віртуозні мініатюри, призначені для виконання на скрипці соло, набули в оркестровому перекладі яскравих фарб і відтінків, просякнених самобутнім “скориківським” відчуттям звука, що повною мірою відобразилося у застосуванні на рівні з класичним звучанням творів цікавих джазових танцювальних ритмів, яскравих оркестрових ефектів, сміливих ладо-гармонічних рішень. Таким чином сучасний український композитор Мирослав Скорик у своїй редакції 24 каприсів Ніколо Паганіні зміг дуже вдало поєднати стилістичні принципи епохи класицизму з традиціями національної композиторської школи. Оцінку такого творчого “експерименту” стала щира реакція слухачів, оплески яких перетворилися на бурхливі овації.

Саме ці каприси Паганіні в оркестровому перекладі М. Скорика вперше прозвучали у Берліні (ФРН) на цьогорічному фестивалі європейської музики “Young Euro Classic” у виконанні того самого студентського симфонічного оркестру Національної музичної академії України, художнім керівником і головним диригентом якого нині є народний артист України, професор Роман Кофман.

Цей творчий колектив, попри молодий вік музикантів, має досить давню історію, адже заснований він був ще у 20-ті роки ХХ століття. З ним працювали кращі диригенти України — Веніамин Тольба, Натан Рахлін, Стефан Турчак, а також такі всесвітньо відомі солісти, як Мстислав Растропович (Росія), Джузеппе Джіліо (Італія), Корнеліус Еберхардт (Німеччина). Вже багато десятиріч відомі колективи України та різних країн світу складаються з випускників цього оркестрового класу. На сьогоднішній студентський оркестр Національної музичної академії є одним із найактивніших учасників важливих мистецьких заходів і проектів не тільки на терені нашої держави, а й далеко за її межами. Так, на цьогорічному фестивалі європейської музики у Берліні студентський оркестр був єдиним колективом, що представляв Україну в Німеччині. Після блискучого виконання українськими студентами твору Паганіні—Скорика вишукана берлінська публіка стоячи аплодувала молодим виконавцям, диригенту та сучасному українському композитору.

Володимир КОСКІН

Олександра ТИМОЩУК

ПРЕЗЕНТАЦІЯ

Якось один із викладачів розповідав нам, студентам, кумедну бувальщину. В молодості він учителював у сільській школі. Одного разу під час уроку раптом чує, як у його розповідь уклінується чийсь тоненький голосок. Дивиться, — а то хлопчик за останньою партою, біля самої грубки, заплющив очі і... співає. Аж коли вчитель гукнув його, той стрепенувся: "Ой, пробачте! Я забувся!" Його, видно, розморило з морозу під тією грубою. І добре так: дрова собі потріскують, учитель щось там розказує... А що робити, коли добре?

ДЛЯ ЮНОЇ ДУШІ

Напевно, не одну таку історію з багатолітнього вчителювання на Черкащині міг би розповісти письменник Дмитро Чередниченко. Свою любов до цього широкого, чистого, веселого й допитливого світу він утілює в повісті "Камінь-дерево", яка вийшла друком у видавництві "Задруга" кілька років тому. Не випадкове й ім'я редактора книжки: Григорій Тютюнник. Свого часу видання так і не змогло побачити світ, тож теперішня його поява немовби продовжила життя великого митця...

ну, де збуваються найзаповітніші мрії. Це світ дитинства, не зачеплений цивілізацією, світ живої природи, де все навколо не забуло ще своєї мови. Туга за тим світом виводить душу із "асфальтового раю", як у вірші молодої мами Наталки Позняк:

*Квіти у горіцях, трави газонні.
Мавки закуті у стіни бетонні.
А десь за туманами бродить лоша —
Чиясь нестриножена юна душа...*

"Я щойно від тих читачів, для яких ви написали книжку, — розповіла під час презентації книжки в Будинку письменників заслужена вчителька Антоніна Мовчун. — І можу сказати впевнено: цей альманах буде розібраний по читанках, піде у школу, в наші винищені сільські бібліотеки. Тут же прекрасний методичний матеріал для вчителя — на кожному пору року, на кожному тему... Вражає розмаїтість жанрів: вірші, оповідання, загадки, скоромовки, притчі..." Гарним подарунком учителю стануть також уривки з документальної повісті "Далека принцеса" про Лесю Українку, яку написала науковий співробітник музею великої поетеси Алла Дибя.

На презентації книжки читали свої твори радосинці Олекса Радимир, Роман Голіней, Ярослава Шекера, Тетяна Нарчинська, виступали й почесні автори "Сонячної Мальвії" — Петро Засенко, Дмитро Онкович... Поетеса Наталка Поклад поділилася досвідом виховання власної внучки, зауваживши, що сучасна дитина дуже змінилася: вона більше знає, емоційно багатша, й віршами про "сонечко, квіточку, річку" її вже зацікавити не так просто...

А нещодавно Дмитро Чередниченко як голова літературного об'єднання "Радосинь" упорядкував альманах "Сонячна Мальвія (Радосинці — дітям)". Під однією обкладинкою письменник зібрав близько семисот творів ста п'ятнадцяти авторів. Казки, оповідання, вірші, акровірші, байки, скоромовки, загадки...

Цікаво, що декотрі з авторів і самі ще діти — як-от Ярина Черняк, Богдана Сахно, Михайло Трохим... Поруч із їхніми творами вміщені твори відомих письменників — почесних членів літоб'єднання: Дмитра Білоуса (світлої пам'яті), Василя Голобородька, Петра Засенка, Галини Кирпи, Наталки Поклад, Романа Скиби... Власний твір — оповідання "Вершники" — Дмитро Чередниченко поселив аж у самому кінці книжки: алфавітний порядок!

"Сонячна Мальвія" починається прекрасними малюнками художниці Катерини Міщук. Вони уводять читача у місто чи краї-

ТАКА МИТЬ

ДЕ ЖИВЕ ЦАРІВНА-ЖАБА...

...Зганяли з Михаськом до озера. Там тільки з одного боку купатися можна, усе очеретом поросло. І жаби кумкають. Вони такі гарнюсінькі, зеленюсінькі. Татра загадала Михаськові шукати серед них царівну. Отак спіймати і поцьомати, якщо вона царівна, то перетвориться на красуню-дівчину. Хлопчик поцьомав жабів зо п'ять — жодна не царівна. Потім йому обридло, та й Татра не дуже налягала. Вона собі подумала, що, коли жаба перетвориться на царівну, то Михасько з тою жабою вжениться. Татра ж не могла допустити такого безголів'ячка. Дівчинка розіглася і шубовснула у воду. Головне — першою обмочитися. Тепер можна бризкатися на Михаська і не пускати його до озера. Але той почав підступно жбурлятися грязюкою і жабами, тож довелося пірнути і здати позиції. Плюхалися в озері до повного посиніння і закоцюблості. Як каже баба Афродіта, "доки верба в трусах не виросла". Не було дослужих, ніхто їх до часу з води не виганяв. Досхочу набіслилися і повлягалися на теплому пісочку.

— Мені мій дід розповідав, що у цьому озері дві русалки водяться, — сказав Михасько.

— Знаю я одну русалку, — всміхнулася Татра.

— Русалок не буває! — наготувався сперечатися Михасько, але Татрі того не хотілося, вона собі загадково всміхнулася і відвернулася від хлопчика.

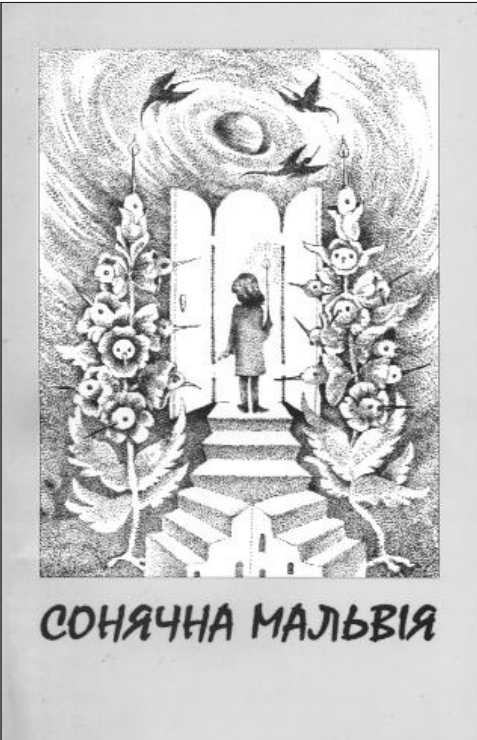
Той полежав трохи мовчки, але скоро збудився і почав торсати Татру за плече і просити, щоб та розповіла про русалку.

— Яка вона, ну скажи-и-и-и! — нив Михасько і боляче вчепився Татрі у плече, намагаючись повернути її обличчям до себе.

— Вона гола, дуже гарна і сумна, — прошепотіла Татра, повернувшись до Михаська.

Очі її були широко розплющені, і від очей тих і від шепотіння її йшов поза шкірою бентежний морозець, хвилювалися понад озерцем очерети і сонце підігало під ковдру-хмару свої промінчики...

Уривок із повісті
Галини ЛОГІНОВОЇ
"Піщана ріка" (К.: Смолоскип, 2002)

СОНЯЧНА МАЛЬВІЯ

ПРО-ЧИТАННЯ

Цікава тенденція: найяскравіших персонажів дитячих казок створюють письменники північних країн — згадати хоча б незабутніх героїв Ганса Христіана Андерсена, Туве Янссон, Астрід Ліндгрін, братів Грімм, Льюїса Керролла... Здавалося б, сувора природа, стримані характери — і такий злет фантазії, така потреба казки!

Дуже проникливо помітив цей феномен Г. К. Честертон, розмірковуючи про Льюїса Керролла у передмові до його "Аліси в країні чудес": "Англієць-вікторіанець крокував по світу в яскравому сонячному сяйві — символ солідності й тривкості, зі своїм циліндром і бакенбардами, зі своїм діловитим портфелем і практичним парасолю. Але по ночах із ним щось відбувалося; якийсь нетутешній кошмарний вітер вривався в його душу й підсвідомість, витягував його з ліжка і кидав у вікно, у світ вітру й місячного блиску — і він летів, відірвавшись від землі; його циліндр плив високо над трубами будинків; парасоль надувалася, ніби повітряна куля, або зривався у небо, мов помело; а бакенбарди здіймалися, мов крила у птаха".

Бенні Андерсен і Еста Кнутсон теж належать до цієї когорти казкарів із Півночі Європи — відповідно з Данії та Швеції. Легкість фантазії, яскравість, цілісність і тривкість образів своїх героїв вони мало чим поступаються відомим далеко за межами своїх країн попередникам.

ПОЛІТ У КАЗКУ

У видавництві "Юніверс" вийшли друком дві книжки для дітей — "Пригоди Невсідомика" Бенні Андерсена та "Пригоди Пелле Безхвостого" Ести Кнутсона.

Узагалі-то Бенні Андерсен (1929 р. н.) вважається одним із найбільших данських поетів ХХ століття. З-поміж "дорослих" творів у його доробку є також проза, автобіографічні твори, п'єси та есеї... Казкові повісті про Невсідомика принесли Бенні Андерсену славу дитячого письменника. Він створив свого власного героя, не схожого геть ні на кого і ні на що: червонобура істотка завбільшки з моркви-

ну, яка стрибає на одному-єдиному пальці, має два носи — один довгий, а на ньому ще один — маленький, "який ледь-ледь ворухився"...

На Батьківщині Бенні Андерсена пригоди цієї химерної істотки вже не раз перевидавалися, і неабиякими накладками. Письменник і досі не може попрощатися зі своїм героєм, вигадуючи все нові й нові кумедні історії: "Невсідомик, Ейгіль і кіт у мішку", "Невсідомик на вакаціях", "Невсідомик і Невсідомка", "Невсідомик пострибав із дому"... Тим часом його герой уже встиг перемандрувати зі сторінок книг у кіно й театри і стати улюбленим персонажем фільмів і вистав.

Напевно, в кожного з нас у дитинстві була мрія, щоб звідкільсь у тебе з'явився якась незвичайна казкова істотка, і була вона тільки твоя, і ніхто щоб про неї не знав... Одного разу таке щастя зустрілося хлопчикові Ейгілью в лісі. З тих пір він носить Невсідомика в кишені і знайомить зі світом людей. Час од часу непосидючий "прибулець" губиться, від'їжджає далеко від Ейгільєвого дому, потрапляє у неймовірні пригоди, але потім знову знаходить свого друга. Химерна істотка дивиться на нас ніби

збоку, стороннім оком, а тому часом не може зрозуміти складнощів та умовностей людського світу, і це створює безліч кумедних ситуацій — уже сама назва персонажа говорить про певну "неадекватність" його сприйняття...

"Невсідомик усюди створює навкруг себе атмосферу добра. І коли читач потрапляє до тієї атмосфери, то немовби опиняється в світі, де вигадка обертається на правду, де міняється світ дорослих, точніше, вони стають незвичайні, бо поведяться зовсім не так, як належить поводитися дорослим. І тоді читач розуміє, що ці дорослі просто не розучилися бути дітьми, що в своєму раціональному дорослому світі вони зберегли дитяче сприйняття реальності", — пише перекладач його творів Галина Кирпа у передмові до книжки.

Повість написана легко й цікаво, а добірною мовою перекладу робить Невсідомика справді українським персонажем. До речі, "Пригоди Пелле Безхвостого" Ести

Кнутсона теж побачили світ у чудовому перекладі Галини Кирпи.

Еста Кнутсон (1908—1973) народився у Швеції. За освітою він був магистром філософії, а працював журналістом на радіо в місті Упсалі. Саме з циклу його дитячих передач про кумедне й зворушливе безхвосте кошеня народилася серія пригодницьких книжок. "Набуте, про жодного kota ніде не написано стільки книг, а про безхвостого тим паче! — пише в передмові Галина Кирпа. — Жоден кіт не зажив такої слави і не став таким знаменитим! Коли 1987 року Упсала святкувала свій 700-річний ювілей, Пелле Безхвостий був символом міста так само, як Собор, Замок, Університет. А ще Пелле Безхвостий був символом самого Ести Кнутсона. Діти його просто обожнювали. Слухаючи передачі, завмирили серцем і ловили кожен звук..."

У видавництві "Юніверс" вийшла тільки перша книжка з цілої серії неймовірних пригод. У ній звичайний, сіренький, та ще й безхвостий котик стає улюбленцем шведської родини, гасить пожежу й на заздрість усім сусідським котам отримує здоровенну медаль "За видатні заслуги"...

До речі, у книжках про Пелле Безхвостого діє не менше сімдесяти котів! Їхніми прототипами були бібліотекарі, вчителі, журналісти, піаністи, філософи, архієпископи, артисти, приятелі та родичі самого письменника. Для українських дітей образи Пелле і всієї цієї різношерстої компанії створила художниця Оляна Рута.

• Сторінку підготувала
Марія ЛИТВИН

ПРИХИСТОК УКРАЇНСЬКИХ МУЗ

Музи оселилися в розкоші Качанівського палацу і парку разом із родиною Тарновських. Архітектор Карл Бланк і зодчий Максим Мосцелянов ще раніше, у XVIII столітті, спроектували і звели тут затишні романтично оздоблені куточки для богинь живопису, музики, поезії... Разом із гостинними господарями й меланхолійною неповторністю українського краєвиду вони надихали Василя Штернберга, Андрія Горновича, Ганну Барвінок, Леоніда Жемчужникова, Михайла Врубеля, Іллю Рєпіна, Тараса Шевченка. У травні 1843 року, під час першої подорожі по Україні, він їхав із Петербурга прямим призначенням у Качанівку, куди перед тим переслав свою кращу картину "Катерина". Останній візит Великого Кобзаря в Качанівку датовано 21 серпня 1859 року, коли він залишив ув альбомі автографів запис: "І стежечка, де ти ходила, колючим терном поросла..." У садибному парку збереглася

ника Григорія Честахівського, товариша і духівника Шевченка, який передав у Качанівку особисті речі, рукописи, художні твори Кобзаря.

Саме йому, першому, вклонилися учасники і гості Другого літературно-мистецького свята "Качанівські музи" в Ічнянському районі на Чернігівщині.

Знаменитий хор імені Григорія Верьовки натхненно і проникливо співав Шевченкові заповітні слова, поет, народний депутат України, голова Всеукраїнського товариства "Просвіта" імені Тараса Шевченка Павло Мовчан читав вірші, перший заступник міністра культури і туризму Владислав Кириєнко та заступник

тав мовою оригіналу, але українськомудно.

Його уважно слухали гості Качанівки. Милувалися, наснажувалися, знайомилися, ділилися враженнями. Вбирали в себе осіннє тепло першого жовтневого дня і високе виконавське мистецтво Національного оркестру народних інструментів під керівництвом Віктора Гуцоло, ансамблю пісні і танцю "Сіверські клейноди" Чернігівського обласного філармонійного центру під керівництвом Сергія Вовка. А камерний концерт у Парадній залі палацу переніс нас в атмосферу салонного музикування XIX століття. Тут уперше звучали твори Михайла Глинки у супроводі кріпацького оркестру, яким диригував сам маєстро. Після від'їзду композитора в садибі, біля Майорського ставу, постала

датного співака наслідує цей бас, учень Євгенії Мірошниченко. Це вже нові імена, яких надихають сьогодні Качанівські музи.

Безпосереднє спілкування виконавців і глядачів, живописні полотна у виставкових залах, знайомі з телевізора обличчя серед публіки, відсутність музейного лоску в іще невідремонтованих кімнатах і залах, феєрверк — як завершальний акорд виступу духового оркестру військово-музичного центру Сухопутних військ Збройних сил України — створювали неповторну атмосферу свята.

Організатори, а це — Міністерство культури і туризму, Чернігівська обласна державна адміністрація, Державне підприємство "Український державний центр мистецтв", Державна служба охорони культурної спадщини — зуміли передати чарівний дух українського маєтку.

Як повідомляє путівник, свого розквіту Качанівка досягає в період господарювання Василя Тарновського-молодшого. Відомий громадський діяч, фанатичний колекціонер українських старожитностей, істинний меценат і патріот України Василь Васильович перетворив садибу у справжню архітектурно-художню перлину, яка й сьогодні вражає відвідувачів величчю і чарівністю. Основу його унікального зібрання склали козацькі реліквії і безцінна шевченкіана, яка нараховувала 758 одиниць. Це був справжній музей українознавства, започаткований Чернігівському губернському земству для створення музейних експозицій.

У 1981 році, після тридцятилітнього занедбання і руйнації, Качанівку оголошено Державним історико-культурним заповідником у системі Міністерства культури України. 2001 року йому надано статус Національного. Але не можна сьогодні назвати цю українську перлину справжнім осередком культури. Потрібні кошти на завершення реставрації зал, на упорядкування парку. Качанівка має зайняти помітне місце на туристичній і культурній мапі України... Вона шукає меценатів не тільки серед нащадків Тарновських із Великобританії та Німеччини, а й у середовищі сучасних українців, не байдужих до історії рідної землі.

● Надія ОНИЩЕНКО
Фото Олександра ДУЛЬЦЕВА

«ПРОСВІТА» ЗАПРОШУЄ

13 жовтня о сімнадцятій годині у Будинку вчителя "Просвіта" презентуватиме компакт-диск "Кобзар".

14 жовтня — козацьке свято Покрови. Таке свято щороку проводиться "Просвітою" та національно-патріотичними силами. Цього року захід відбудеться у залі Золоті Ворота, що на Володимирській, 42 (станція метро "Золоті Ворота"). Планується участь різних творчих колективів.

16 жовтня свято продовжиться в Державному музеї народної архітектури та побуту України, в експозиції "Закарпаття". Програма свята: 11.00 — святкова літургія в церкві Покрови; 12:30 — виступ кобзарів, лірників і фольклорних колективів. А також відкриється виставка "Гуцульські різьблені столи та скрині XIX — початку XX століття" із колекції Петра Корпанюка.

голови Чернігівської облдержадміністрації Володимир Тандура говорили про відродження нової України з цього святого місця.

А воно справді вабить незвичайністю архітектурно-природного ландшафту і видатними іменами. Більше шестисот автографів зберігається в Качанівському альбомі для гостей. 1835 роком датована рука Миколи Гоголя. Цій події в напівреставрованій залі була присвячена виставка. І на її тлі народний артист України Анатолій Паламаренко читав "Тараса Бульбу". Чи-

струнка білокам'яна альтанка, названа його іменем, яка стоїть тут і сьогодні.

"Попутну пісню" Глинки виконав соліст Національної опери України Дмитро Агеев. Прекрасними були солістка Київського муніципального академічного театру опери та балету Вікторія Осадчук, солістка Національної опери України Тетяна Ганіна. Найпалкіше публіка вітала Сергія Ковніра — лауреата першої премії Першого Міжнародного конкурсу вокалістів імені Бориса Гмирі. Шляхетну манеру ви-

СЛОВО Просвіти

Засновник:
Всеукраїнське
товариство "Просвіта"
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний
редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА
Ярема ГОЯН
Павло МОВЧАН
Анатолій ПОГРІБНИЙ
Олександр ПОНОМАРІВ
Іван ЮЩУК

Заступник головного
редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
278-63-69

Відділ мови
Олександра ТКАЧ
270-55-57

Відділ літератури
Уляна ГЛІБЧУК
270-55-57

Відділ культури
Марія ЛИТВИН
270-55-57

Відділ просвітницької роботи
Ольга СКРИПІНА
279-49-47

Спеціальний кореспондент
Радміла КОРЖ
279-39-55

Літературний редактор
Тамара МАРТ
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна МИХАЙЛЕНКО
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail:
slovo_prosvity@ukr.net

http://
slovo.prosvita.com.ua

Індекс газети
"Слово Просвіти" — 30617

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
"Преса України" у середу.
Зам. № 3301241

Загальний наклад — 32 800

Листування з читачами — тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

При використанні наших публікацій посилання на "Слово Просвіти" обов'язкове.

Передплатна ціна, враховуючи поштові послуги:
на місяць — 3,29 грн.
на 3 місяці — 9,59 грн.
на 1 рік — 37,86 грн.